

ÖLÜME BAĞLI TASARRUFLARDA YÜKLEME VE YÜKLEMENİN TENFİZİNE İLİŞKİN SORUNLAR

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1391971>

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ZENGİN ÖZKÜÇÜKPARLAK*

Öz

Yükleme, mirasbırakanın yasal veya iradi mirasçısını olumlu ya da olumsuz bir edimde bulunmakla yükümlü kıldığı ve fakat yararlanıcısına alacak hakkı vermeyen bir maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf türüdür. Yükleme yoluyla mirasbırakan, ölüme bağlı son dileklerini yerine getirmeyi amaçlayarak belirli eylemlerin yapılması hususunda, belirlediği kimselere, olumlu veya olumsuz yükümlülükler getirir. Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufuna koyduğu bir kaydın hukuken nasıl nitelendirileceğini belirlemek her zaman kolay değildir. Özellikle ölüm sonrasına etkili bir kazandırma yapmış olan mirasbırakanın kazandırmaya eklediği kaydın, belirli bir davranışta bulunulmasını gerektirdiği durumlarda, bu nitelendirme daha da zorlaşmaktadır. Bu nedenle yükleme kavramının daha iyi anlaşılabilmesi ve doğru bir hukuki nitelendirme yapılabilmesi için, benzer hukuki kurumlardan farklarının ortaya konulması gereklidir. Zira uygulanacak olan hükümler ve bunlara bağlanan sonuçların, yapılacak hukuki nitelendirmeye göre, doğru şekilde belirlenmesi gerekir. Öte yandan yükleme ilgisine gerçek bir alacak hakkı tanımayıp yalnızca tenfiz talep etme imkânı verdiğinden bunun beraberinde getirdiği başkaca sorunlar çıkabilmektedir. Bu çalışma ölüme bağlı son dileklerin yükleme yoluyla nasıl uygulanabileceğini inceleyerek yükleme kavramını tanımlar, yüklemenin unsurlarını, çeşitlerini, ölüme bağlı tasarruflar üzerindeki etkisini ve özellikle tenfize ilişkin hukuki sonuçlarını ele alır.

Anahtar Kelimeler

Yükleme, Ölüme bağlı tasarruf, Miras, Koşullar, Yüklemenin tenfizi

* Kırklareli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Kırklareli (bzenginozkucukparlak@klu.edu.tr) ORCID: 0000-0002-9032-1507 (Gönderim Tarihi: 16.11.2023-Kabul Tarihi: 05.01.2024) *Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.*

**BURDEN IN TESTAMENTARY DISPOSITION AND
PROBLEMS REGARDING
THE ENFORCEMENT OF THE BURDEN**

(Research Article)

Abstract

Burden is a type of testamentary disposition in the substantive sense, in which the legator obliges his legal or voluntary heir to perform a positive or negative act, but does not give the beneficiary a right to claim. By means of impositions, the heir imposes positive or negative obligations on those whom the heir designates to perform certain actions with the aim of fulfilling his/her last wishes. It is not always easy to determine the legal characterisation of a record made by the heir in a testamentary disposition. This qualification becomes even more difficult, especially in cases where the record added by the heir, who has made a gift effective after death, requires a certain behaviour. For this reason, in order to better understand the concept of imposition and to make a correct legal characterisation, it is necessary to reveal its differences from similar legal institutions. This is because the provisions to be applied and the consequences thereof must be correctly determined according to the legal characterisation to be made. On the other hand, since it does not provide the shipper with a real right of claim, but only with the opportunity to request enforcement, other problems may arise. This study analyses how testamentary last wishes can be enforced through predicates, defines the concept of predication, discusses the elements and types of predication, its effect on testamentary dispositions and especially its legal consequences regarding enforcement.

Keywords

Burden, Testamentary disposition, Inheritance, Conditions, Enforcement of the burden

GİRİŞ

Kişilerin öldükten sonra miras bırakma hakkı, mülkiyet hakkının ve irade özgürlüğünün bir uzantısıdır. Zira mülkiyet üzerinde tasarruf ederek kazandırıcı işlemlerde bulunabilme imkânı, yalnızca ölüm anına kadar sınırlandırılmış değildir. Kişiler, ölüme bağlı tasarruflar vasıtasıyla mülkleri üzerinde ölümden sonrasına etkili olabilecek işlemler yapabilmektedir. Öte yandan kişiler ölüme bağlı tasarruflar yoluyla yalnızca mülkiyet üzerinde etkili tasarruflar değil, ölüme bağlı son dileklerini de gerçekleştirebilme imkânı elde ederler ve ölümlerinden sonra mirasçılarının belirli şekilde davranmalarını isteyebilirler. Böylece bir mirasbırakan son dileklerini ölüme bağlı tasarruflar yoluyla belirlediği kişilerce, belirlediği biçimde gerçekleştirme olanağına sahip olur. Bu kapsamda kişi ölümden sonra hukuksal sonuç doğurmak üzere geride bırakacağı terekesini düzenlemek ve ölümünden sonraki isteklerine saygı duyulmasını sağlamak için çeşitli yollara sahiptir. Bu yollardan biri de yapılacak ölüme bağlı tasarrufta yüklemeye yer verilmesidir.

Miras hukuku bağlamında yükleme, mirasbırakanın yasal veya iradi mirasçısına olumlu ya da olumsuz bir edimde bulunma yükümü yüklediği bir maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf türüdür¹. Bu öyle kendine has bir yükümdür ki her ilgili tarafından yerine getirilmesi istenebilirse de *-eğer varsa- yararlanıcısına -belirli mal vasiyetinde olduğu gibi-* gerçek manada bir alacak hakkı sağlamayacağı doktrinde neredeyse oybirliğiyle kabul edilmek-

¹ **Weimar**, Peter: Berner Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Das Erbrecht, 1. Abteilung (Art. 457-536 ZGB), (Herausgeber: Heinrich Honsell and Peter Walter), Stämpfli Verlag, Bern 2009, ZGB Art. 482 N. 2; **İmre**, Zahit/**Erman**, Hasan: Miras Hukuku, 13. Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2017, s. 142; **Dural**, Mustafa/**Öz**, Turgut, Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015, s. 162; **Serozan**, Rona/**Engin**, Baki İlkay: Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 356; **Antalya**, O. Gökhan: Miras Hukuku Cilt III, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021, s. 243; **İnan**, Ali Naim/**Ertaş**, Şeref/**Albaş**, Hakan: Miras Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022, s. 216; **Öztan**, Bilge: Miras Hukuku, 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 276; **Studhalter**, Philipp: Orell Füssli Kommentar: ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, (ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz ve Roland Fankhauser), 4. Aufl., Orell Füssli Verlag, Zurich 2021, ZGB Art. 482 N. 1; **Hrubesch-Millauer**, Stephanie: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht (CHK), Erbrecht, ZGB 457-640, (herausgeber: Breitschmid, Peter/Jungo, Alexandra), 3. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich-Basel-Genf 2016, ZGB Art. 482 N. 6; **Arter**, Oliver: "Auflagen und Bedingungen Als Mittel Der Nachlassgestaltung", Der Schweizer Treuhänder, S. 9, 2011, s. 745-750, s. 745. Aynı tanımı içeren İsviçre Federal Mahkemesi kararları için bkz., E. 6; BGE 99 II 375, E. 7a, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 03.06.2023)

tedir². Borcun konusu olabilecek her türlü yapma veya yapmama eylemi yüklemenin de konusunu oluşturabilir³. Örneğin öğrencilerin kullanımına sunulacak bir kütüphane oluşturulması, bir el yazmasının yayınlanması, belirli mal vasiyeti olarak bırakılan bir arsaya park yapılması, mezarına çok sevdiği bir çiçek türünün ekilmesi vb. eylemler yüklemenin konusu olabilir. Örneklerden görüleceği üzere yükleme bir kazandırmaya bağlı olabileceği gibi, kazandırmadan bağımsız bir edimin yüklemeye konu olması da mümkündür. Bununla birlikte mirasbırakanın belirlediği kişilere bu türden yükümler öngörebilme imkânı, kimi zaman yüklemeyi yerine getirecek mirasçının kişilik haklarıyla çatışabilir veyahut bu yüküm hukuka veya ahlaka aykırı olabilir. Bu durumda ise mirasbırakanın öngördüğü yüklemelerle mirasçılarını ne kadar etkileyebileceği sorusu incelenmesi gereken bir problem olarak ortaya çıkmaktadır.

² **Stahelin**, Daniel: Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB/Art. 1-61 SchlT ZGB) (Herausgeber: Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt and Thomas Geiser) 3. Aufl., Helbing & Lichtenhahn Basel 2007, ZGB Art 482 N. 14; **Öztan**, s. 277; **Serozan/Engin**, s. 356; **Antalya**, s. 243; **Oğuzman**, M. Kemal: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995, s. 145; **Dural/Öz**, s. 162. Bununla birlikte yüklemenin kişiye kendi adına ifayı talep yetkisi vermiyor olmasının tek başına bunu bir alacak hakkı olmaktan çıkarmadığını, ifanın her ne kadar kural olarak alacaklıya yapılması gerekse de eksik üçüncü kişi yararına sözleşmede de sözleşmenin tarafı olan vaat ettirenin talep yetkisini ifanın ancak üçüncü kişiye yapılmasını isteme şeklinde kullanabileceğini, bu durumda kişinin kendi adına ifa talebinde bulanamamakla birlikte alacaklı sıfatını halen haiz olduğunu ifade eden bir görüşe göre, yüklemenin her durumda alacak hakkı vermediğini söylemek isabetli değildir. Söz konusu görüşe göre, TMK m. 515 kapsamında tanınan tenfiz istemi, “*sui generis*” bir talep yetkisi olarak değerlendirilmelidir. Söz konusu görüş için bkz. **Bilgetekin**, Tuğçe: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yükeme ve Özellikle. Yüklemenin Sui Generis Niteliğinin Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioğlu’nun Anısına Armağan, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2020, s. 88. Kanaatimizce ölüme bağlı tasarruflarda yüklemenin kanuni düzenlemesi esas alındığında söz konusu görüşe katılmak mümkün görünmemektedir. Kanun koyucu açıkça tenfiz istemini tazminat imkanından yoksun ve alacak hakkı vermeyen bir istem olarak düzenlemiştir. Öte yandan yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilecek “ilgili”, mirasbırakanın güttüğü amaca göre belirsiz kimseler olabileceği gibi, sayısız kişi de olabilir. Bu kişilerin tamamına tazminat isteyebilme, alacağı devredebilme vb. yetkilerle donatılmış bir alacak hakkı tanımak, kanun koyucunun kastetmediği bir biçimde hükmün gereğinden fazlasıyla genişletilmesine sebep olacağından, yüklemenin ilgiliye alacak hakkı vermediği yönünde doktrindeki hakim görüşe katılmayı uygun buluyoruz.

³ **Lüdi**, Michael: Auflagen und Bedingungen in Verfügungen von Todes wegen unter Berücksichtigung des deutschen Rechts, Schulthess Verlag, Zürich 2016, s. 25; **Arter**, s. 745; **Stahelin**, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 15; **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 10; **Serozan/Engin**, s. 356; **Oğuzman**, s. 150. Bu hususu açıkça ifade eden İsviçre Federal Mahkemesi kararı için ayrıca bkz. BGE 87 II 359, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 03.06.2023)

Türk Medeni Kanunu'nda⁴ ("TMK") -*mehaz kanun İsviçre Medeni Kanunu'nda*⁵ ("ZGB") *olduğu gibi*- yükleme, yalnızca tek bir maddede koşullar ile birlikte düzenlenmiştir. Kanunda herhangi bir tanım yapılmamıştır. Gerçek anlamda bir alacak hakkı sağlamayan, mirasbırakanın ölüme bağlı son dileklerini gerçekleştirme için belirlediği kişileri deyim yerindeyse görevlendirmesiyle oluşan yüklemeleri, kanunda birlikte düzenlendiği koşullardan -*özellikle iradi şarta bağlı ölüme bağlı kazandırmalardan*- ayırmak oldukça zordur. Bununla birlikte yüklemeyi, yararlanıcısına tüm imkanlarıyla bir alacak hakkı sağlayan vasiyet kazandırmasından ayırt etmek de kolay değildir. Bu nedenle yüklemeyi esas alan bir çalışmanın yalnızca bu kavramın hukuki niteliği ve sonuçlarına değil, benzer kavramlarla olan ilişkisini açıklamaya da yönelik olması gerekir. Çalışmamızda ölüme bağlı son dileklerin yüklemeler aracılığıyla nasıl uygulanabileceği incelenecektir. İlk olarak ölüme bağlı tasarrufta yükleme kavramı, benzer kavramlardan farklarıyla ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Daha sonra yüklemenin konusu ve çeşitleri incelenecektir. Son olarak yüklemenin tenfizi talebine ve pratik sonuçlarına ilişkin ortaya çıkabilecek sorunlara yer verilerek çözüm önerileri sunulacaktır.

I. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFTA YÜKLEME

A. Yükleme Kavramı ve Benzer Kurumlardan Farkı

1. Ölüme Bağlı Tasarrufta Yükleme Kavramı

a. Kavram Olarak Yükleme

Yükleme (mükellefiyet) kavramı, kanunda tanımlanmamış olup doktrinde biri geniş ve biri dar olmak üzere iki anlamıyla ifade edilmektedir. Geniş anlamda yükleme, hukuk düzeninin emrettiği bir yükümün yerine getirilmesi zorunluluğu olarak tanımlanmaktadır⁶. Esasında yükleme (mükelle-

⁴ Türk Medeni Kanunu, Kanun Numarası: 4721, Kabul Tarihi: 22.11.2001, RG 08.12.2001/24607.

⁵ Schweizerisches Zivilgesetzbuch Act vom 10. Dezember 1907.

⁶ **Akıntürk**, Turgut: "Şart ve Mükellefiyet Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, 1970, s. 219-, 247, s. 231; **Gömeç**, Müjgan: "Ölüme Bağlı Tasarruflarda Koşul ve Yüklemeler", Kırıkkale Hukuk Mecmuası, C. 1, S. 1, 2021, s. 31-53, s. 44; **Pulaşlı**, Hasan: Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara 1989, s. 71; **Yıldırım**, Abdülkerim: Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Turhan Kitabevi, Ankara 2004, s. 40; **Ercöşkun-Şenol**, Kübra: Ölüme Bağlı Tasarruflar ve Özellikle Bu Tasarruflardaki Koşullar ve Yüklemeler, (Yayınlanmamış Yüksek

lefiyet) bu anlamıyla yükümlülük kavramını karşılamakta olup 743 sayılı mülga Medeni Kanun'da (mMK) ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nda birçok hükümde yer verilmiştir. Örneğin mMK m. 2/1'de yer alan “*herkes haklarını kullanmakta veya borçlarını ifada hüsniniyet kaidelerine mükelleftir*” düzenlemesinde mükellefiyet geniş anlamıyla, hukuken yerine getirilmesi zorunlu olan yükümlülüğü ifade etmektedir⁷.

Dar ve teknik anlamıyla yükleme ise, ivazsız kazandırmalara eklenebilen ve bir kimseyi bir edada bulunmakla yükümlü kılan fer'i bir kayıt olarak tanımlanmaktadır⁸. Hukuki işleme eklenen bir yükleme ile mirasbırakanın isteğini gerçekleştirmek üzere yükümlü kılınan kimseye, yapması ya da yapmaması gereken bir görev yüklenir. Bununla beraber karşı edim niteliğinde olmayan bu yükümün karşılıksız kazandırmada bulunulan kişi veya yüklemeden yararlanan üçüncü kişiler bakımından bir alacak hakkı doğurmayacağı doktrinde neredeyse oybirliği ile kabul edilmektedir⁹.

Çalışmamızda ölüme bağlı tasarruflar bağlamında ele aldığımız yükleme, dar ve teknik anlamıyla yüklemedir. Türk Medeni Kanunu'nda ve Türk Borçlar Kanunu'nda bu anlamıyla yüklemeden üç yerde bahsedilmiştir. Bunlar, yüklemeli bağışlamaya ilişkin TBK m. 291, vakıflara yapılan kazandırmalar bakımından amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde engelleyen yükümlerin kaldırılmasını düzenleyen TMK m. 113/2¹⁰ ve son olarak çalış-

Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi 2011) s. 119; **Tuhan-Boz**, Reyhan: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yüklemenin Yerine Getirilmesi Talebinin İleri Sürülebileceği Süre”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi C. 4, S. 2, 2022, s. 798-822, s. 801.

⁷ “Mükellefiyet” teriminin geniş anlamıyla yükümlülüğü karşıladığı örnekler mMK kapsamında oldukça fazladır. Örneğin, mMK m. 151 eşlerin sadakat mükellefiyeti, mMK m. 315 nafaka mükellefiyeti vb. gibi.

⁸ **Akıntürk**, s. 231; **Gürsoy**, Kemal Tahir: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler-Kısım I”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 10, S. 1, 1953, s. 457-541, s. 468. Lüdi'ye göre yüklemenin fer'i bir kayıt olarak nitelendirilmesinin nedeni, TMK m. 515/2 (ZGB Art. 482/1) hükmünün mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunu yüklemelere ve koşullara “*bağlayabileceği*” yönündeki ifadesidir. Buradaki bağlama (*anfügen*) terimi, en azında oluşturma aşamasında öümlle bağlı tasarruf ile yükleme arasında bir bağlılık olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. **Lüdi**, s. 22.

⁹ **Dural/Öz**, s. 162; **Bilgetekin**, s. 67-119, s. 82; **Öztan**, s. 277; **Gömeç**, s. 44; **Akıntürk**, s. 233-234; **Pulaşlı**, s. 72; **Türkmen**, Ahmet: Bağışlamanın Geri Alınması, Adalet Yayınevi, Ankara 2019, s. 40; **Yıldırım**, s. 41; **Ercoskun-Şenol**, s. 119.

¹⁰ Esasında TBK m. 291, TMK 515 hükümlerinde “yükleme” terimi kullanılmışken TMK m. 113/2 hükmünün ifadesinde “yükümlülük” kavramı kullanılmıştır. Her ne kadar TMK m. 113/2 hükmünün ifadesinde kullanılan terim yükümlülükse de burada dar ve teknik anlamıyla yüklemeden bahsedilmektedir. Esasında bu hükümlerin 743 sayılı mülga Medeni Kanun'daki ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'daki karşılığı olan

mamızın konusunu oluşturan ölüme bağlı tasarruflarda yüklemeyi düzenleyen TMK m. 515 hükmüdür. Görüldüğü üzere üç hal bakımından da ortak olan nokta, yüklemenin eklendiği hukuki işlemlerin, ivazsız kazandırma niteliğinde olmasıdır.

b. Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yükleme

Ölüme bağlı tasarruflar bakımından yükleme, dar ve teknik anlamıyla yüklemeyi ifade eder. TMK m. 515’de (ZGB Art. 482) sınırlı şekilde düzenlenmekle beraber kanunda bir tanımına yer verilmemiştir. Doktrinde, mirasbırakanın yasal veya iradi mirasçısını olumlu ya da olumsuz bir edimde bulunmakla yükümlü kıldığı ve fakat yararlanıcısına alacak hakkı vermeyen bir “*maddi anlamda ölüme bağlı tasarruf türü*” olarak tanımlanmaktadır¹¹. Buna göre mirasbırakan gerçekleşmesini istediği arzusunu ölüme bağlı tasarrufunda belirlediği kişiye “*bir edada bulunma mecburiyeti*”¹² olarak yüklemiş ve fakat bu edadan yararlanacak kişiye bir ifa taahhüdünde bulunmamıştır. Örneğin mirasbırakan yapmış olduğu resimleri bir ölüme bağlı tasarrufla (A)’ya bırakmış olup bu kazandırmaya (A)’nın her yıl belirli bir dönemde resimleri halka sergilemesi şeklinde bir kayıt eklemişse (A)’ya yüklenen bu görev yükleme olarak değerlendirilir ve resim sergisini görmek isteyen halk bakımından bir alacak hakkı oluşturmaz¹³. Mirasçılarının, ban-

hükümlerin hepsinde (mMK m. 80/2, mMK m. 462, mBK m. 240) “mükellefiyet” terimi tercih edilmişti ve doktrinde bunun “dar anlamda mükellefiyet” (Auflage) kavramını ifade ettiği kabul ediliyordu. Bkz. **Akıntürk**, s. 232. Kanunkoyucunun TBK m. 291 ve TMK m. 515 kapsamında yer verdiği yükleme kavramına, TMK m. 1113/2 kapsamında yer vermemesi doktrinde eleştirilmektedir. Bkz. **Tuhan-Boz**, s. 802; **Sarıkaya**, Murat: “Türk Medeni Kanunu’na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2, 2021, s. 602-619, s. 612.

¹¹ **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 2; **Öztan**, s. 277; **İmre/Erman**, s. 142; **Serozan/Engin**, s. 356; **Arter**, s. 745; **Akıntürk**, s. 231; **Stahelin**, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 14; **Tuhan-Boz**, s. 801; **Gürsoy**, Kısım I, s. 468; **Yıldırım**, s. 97; **Eren**, **Fikret/Yücer-Aktürk**, İpek: Miras Hukuku, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 152. İsviçre Federal Mahkemesi yüklemeyi, kanuni veya atanmış bir mirasçı veya belirli mal vasiyeti alacaklısını, mirasbırakan tarafından belirlenen bir amaç için, bir şeyi yapmakla veya yapmaktan kaçınmakla yükümlü kılan ve fakat bu yükümlülüğün bir alacak hakkını değil, sadece ilgili kişilerin yükümün yerine getirilmesi talebini doğurduğu bir ölüme bağlı tasarruf türü olarak tanımlamaktadır. Bkz. BGE 99 II 375, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 11.05.2023)

¹² **Gürsoy**, Kısım I, s. 468.

¹³ Resim sergisinin yapılması yönünde herhangi bir alacak hakkından söz edilemese de TMK m. 515 gereği, her ilgilinin bu yüklemenin yerine getirilmesini isteme hakkı mevcuttur. Bu husustaki açıklamalarımız aşağıda ayrı bir başlık altında incelenecektir. Bkz. II, B.

kadaki parasından her ay belirli bir meblağı öğrencilere burs olarak vermesini öngören bir mirasbırakının bu arzusunun da yükleme teşkil ettiği söylenebilir. Benzer şekilde mirasbırakanın bir kimseye restoranını bırakması ve bu kazandırmaya eklediği her gün fakir bir ailenin doyurulması yönündeki arzusu yükleme olarak nitelendirilecektir¹⁴. Mirasbırakanın cenaze törenine ilişkin yapılmasını veya yapılmamasını istediği “*post-mortem (ölüm sonrası) dilekleri*” de ölüme bağlı tasarrufunda birer yükleme olarak öngörmesi mümkündür. Görüldüğü üzere esasında mirasbırakan yükleme ile istediği bir amacın gerçekleşmesini arzu etmektedir. Bu amaç, mezarına belirlediği bir çiçeğin ekilmesi gibi kişisel nitelikli olabileceği gibi, arsasına park yapılması gibi toplumsal bir nitelik de taşıyabilir¹⁵.

Ölüme bağlı tasarruflara konan yükleme kayıtları kendisine ivazsız kazandırma yapılan kişiyi, bunu yapmaya yönelik bir taahhüdü bulunmamasına rağmen söz konusu edayı yerine getirmekle yükümlü kılar. Başka bir deyişle kendisine bir edayı yerine getirme mecburiyeti yüklenen kişi, bunu sözleşmesel bir ilişkinin karşı edimi olarak yüklenmiş değildir¹⁶. Miras sözleşmesiyle mirasbırakana karşı bir ivaz yüklenmiş olan kişi bakımından dahi yüklemenin bir karşı edim olduğu söylenemez¹⁷. Örneğin mirasbırakan kendisini mirasçı olarak ataması karşılığında ona ölüncüye kadar bakmayı taahhüt eden bir kimseye kitaplarını kütüphaneye bağışlaması yönünde bir yükleme de yüklemişse, kitapları bağışlama edimi mirasçı atamanın karşılığını oluşturmayacaktır. Zira ivaz, miras sözleşmesinin zorunlu bir unsuru olmaktan ziyade, onun yanında bağımsız olarak bulunur ve ölüme bağlı tasarrufun saikini oluşturur¹⁸. Miras sözleşmesinde mirasbırakan karşı tarafı mirasçı atayarak veya belirli mal vasiyeti kazandırması yaparak ona karşı bir borç altına girmeyip aksine borcunu yerine getirmiş olduğundan, miras sözleşmesi iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak tanımlanamaz¹⁹.

¹⁴ Gömeç, s. 44.

¹⁵ Mirasbırakanın amacı dini, ilmi veya sosyal de olabilir. **Tuhan-Boz**, s. 801; **Gürsoy**, Kısım I, s. 469; **Akıntürk**, s. 234; **Yıldırım**, s. 98; **Gömeç**, s. 44.

¹⁶ **Akıntürk**, s. 235.

¹⁷ **Dural**, Mustafa: Miras Sözleşmeleri, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980.

¹⁸ Her ne kadar miras sözleşmelerinde mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufa karşılık diğer taraf sağlararası bir borç altına girse de, miras sözleşmesi yine de ölüme bağlı tasarruf niteliğini korumaktadır. **Dural**, s. 50.

¹⁹ Bununla birlikte kanun koyucunun TMK m. 547 hükmünde sağlararası edim borcunu ifa etmeyen taraf bakımından borçlar hukuku kurallarının uygulanacağına ilişkin tercihi, miras sözleşmesinin iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak nitelendirilmesi anlamına gelmemektedir. Burada kanun koyucunun tercihi sanki tam iki tarafa borç yükleyen bir

Vasiyetnamede yüklemenin karşı edim olmama özelliği daha da belirgindir. Zira vasiyetnamede mirasbırakan tek taraflı iradesiyle bir kimseye ivazsız bir kazandırma yapmakta ve ondan bir karşı edim almamaktadır. Dolayısıyla vasiyetnameyle yükleme öngörülmesi halinde bunun bir karşı edim teşkil etmeyeceği de açıktır. Bununla beraber aşağıda inceleneceği üzere yüklemenin mutlaka bir kazandırmaya eklenmesi de gerekmez²⁰. Kazandırmadan bağımsız bir yüklemenin de ölüme bağlı tasarruf ile düzenlenmesi mümkündür.

2. Benzer Kavramlardan Farkı

a. Genel Olarak

Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufuna koyduğu bir kaydın hukuken nasıl nitelendirileceğini belirlemek her zaman kolay değildir. Özellikle ölüm sonrasına etkili ivazsız bir kazandırma yapmış olan mirasbırakanın bu kazandırmasına eklediği kaydın, kendisine kazandırma yapılan kimsenin belirli bir davranışta bulunmasını gerektirdiği durumlarda hukuki nitelendirme daha da zorlaşmaktadır. Örneğin, yapmış olduğu vasiyetnameyle öldükten sonra evini torununa bırakan mirasbırakan ayrıca torununun okulunu bitirmesini istediğini de ifade etmiştir. Şu hâlde okulu bitirmeye ilişkin söz konusu kayıt, TMK m. 515 kapsamında ölüme bağlı tasarrufa eklenen ve onun geçerliliğini etkileyen bir “koşul” mudur? Yoksa hukuken yaptırımdan yoksun bir nasihatten mi ibarettir? Veyahut her ilgili tarafından tenfizi (yerine getirilmesi) istenebilen bir yükleme midir? Görüldüğü üzere ölüm sonrasında gerçekleşmesini istediği arzularını ifade eden bir kimsenin bu arzusunu hukuken doğru şekilde tespit etmek oldukça önemlidir. Zira uygulanacak olan hükümler ve bunlara bağlanan sonuçlar, yapılacak hukuki nitelendirmeye göre değişecektir.

Ölüme bağlı tasarrufta yükleme kavramının daha iyi anlaşılabilmesi ve doğru bir hukuki nitelendirme yapılabilmesi için, benzer hukuki kurumlardan farklarının ortaya konulması gereklidir. Bu kapsamda aşağıda yüklemenin, ölüme bağlı tasarruflarda yer alabilecek ve yükleme ile karıştırılması muhtemel olan benzer kurumlara ilişkisi incelenecektir.

b. Koşuldan Farkı

Koşul ve yükleme, TMK m. 515 kapsamında aynı hükümde düzenlenmiş olmalarına ve sıkça karıştırılmalarına rağmen esasında birbirlerinden

sözleşme varmış gibi basit ve pratik bir çözüm getirmek amacıyla yapılmıştır. Bkz. **Dural**, s. 50.

²⁰ Bağımsız yüklemeye ilişkin açıklamalarımız için bkz. I, B, 2, a.

oldukça farklıdır. Zira en başta doğurdukları hukuki neticeler aynı değildir. Mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufunda farklı hüküm ve sonuçlara tabi olan bu iki kavramdan hangisine yer verdiğinin tespiti büyük önem arz etmektedir.

Her şeyden önce koşula bağlanmış bir ölümüne bağlı tasarrufun geçerliliği bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlıdır²¹. Oysa yüklemenin, eklendiği hukuki işlemin geçerliliğine bir etkisi yoktur²². Başka bir deyişle mirasbırakan ölümüne bağlı tasarrufuyla bir kimseye bir şey yapma yüklemesiyle birlikte bir kazandırma yaparsa, kazandırma lehdarı bu şeyi yerine getirmese dahi ölümüne bağlı tasarruf ile kendisine yapılan kazandırma geçerli olacaktır²³. Zira lehdara yapılan kazandırmanın geçerliliği, yüklemenin geçerli olup olmamasından ayrı tutularak değerlendirilir. Örneğin kendisine belirli mal vasiyeti olarak bir ev bırakılan ve mirasbırakanın köpeğine bakma yüklemesi yüklenen bir kimse, köpeğe bakmasa dahi evin mülkiyetini mirasçılardan istemeye yönelik bir alacak hakkı kazanmış olacaktır²⁴. Bununla birlikte örnek bakımından eğer evin bu kimseye bırakılmasının köpeğe bakılması koşuluna bağlandığı söylenebiliyorsa, o halde ölümüne bağlı kazandırmanın geçerliliği de koşulun gerçekleşmesine bağlı olacak ve yüklemenden farklı olarak köpeğe bakılmaması halinde evin kazanılamayacağı sonucuna ulaşılacaktır. Bu anlamda koşul, bağlı olduğu ölümüne bağlı tasarrufun hüküm ve sonuçlarını doğurmasını sağlayabileceği gibi (geciktirici koşul), doğmuş hüküm ve sonuçların ortadan kalkmasına (bozucu koşul) da sebep olabilir²⁵. Yüklemenin ise ölümüne bağlı tasarrufun hüküm ve sonuçlarına hiçbir etkisi yoktur. Görüldüğü üzere koşul, yüklemenden daha ağır sonuçları haizdir²⁶.

²¹ **Dural/Öz**, s. 164; **Tuhan-Boz**, s. 806; **Akıntürk**, s. 242; **Gürsoy**, Kısım I, s. 499; **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 9; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 217.

²² **Dural/Öz**, s. 164; **Druey**, Jean Nicolas: Grundriss des Erbrechts, Stämpfli Verlag Bern 2002, s. 149; **Stachelin**, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 1; **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1987, s. 282; **Gömeç**, s. 48; **Tuhan-Boz**, s. 806; **Gürsoy**, Kısım I, s. 499; **Akıntürk**, s. 241; **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 9; **İnan/Ertaş/Albaş**, s. 217.

²³ Burada lehdar açısından gündeme gelebilecek tek yaptırım, TMK m. 515 kapsamında yüklemenin tenfizinin her ilgili tarafından istenebilmesidir.

²⁴ Belirli mal vasiyeti, kişiye *-mirasbırakanın mirasçılardan veya varsa vasiyeti yerine getirme görevlisinden-* yerine getirilmesini isteyebileceği bir alacak hakkı kazandırmaktadır. Bu hususu TMK m. 600, "*Vasiyet alacaklısı, vasiyeti yerine getirme görevlisi varsa ona; yoksa yasal veya atanmış mirasçılara karşı kişisel bir istem hakkına sahip olur*" şeklinde ifade etmiştir.

²⁵ **Sirmen**, Lale: Türk Özel Hukukunda Şart, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1992, s. 53 vd.; **Ercoskun-Şenol**, s. 128; **Akıntürk**, s. 241; **Gömeç**, s. 48.

²⁶ Nitekim doktrinde de yüklemenin ölümüne bağlı tasarruflar bakımından ciddi bir yaptırımının bulunmadığı ifade edilmektedir. Bkz. **Gürsoy**, Kısım I, s. 540; **Akıntürk**, s. 244.

Koşul doğası gereği mutlaka bir hukuki işleme bağlı olmak zorunda olup salt koşulu içeren bağımsız bir hukuki işlemde söz edilemez²⁷. Zira koşulda irade, bir şey olması veya olmaması koşuluyla bir hukuki sonuca yönelmiştir. Ölüme bağlı tasarruflar açısından bakarsak, koşulun mutlaka bir ölüme bağlı kazandırmaya bağlanması gerekmektedir. Yükleme ise muhakkak bir ölüme bağlı kazandırmaya bağlı olmak zorunda değildir. Kimi durumlarda mirasbırakanın bir mirasçısına özel bir kazandırma yapmaksızın yalnızca yükleme öngörmesi de mümkündür. Başka bir ölüme bağlı tasarrufa bağlı olmaksızın tek başına bir ölüme bağlı tasarruf teşkil eden bu haller bağımsız yükleme olarak adlandırılmaktadır²⁸.

Koşulun konusu, irade ile yerine getirilebilecek bir olgu olabileceği gibi, irade dışı bir olay da olabilir²⁹. Örneğin, mirasbırakanın Ankara'daki evini, yapılacak bir sonraki genel seçimlerde milletvekili seçilmesi koşuluyla bir kimseye bırakması halinde, koşulu yerine getirmek kişinin iradesine bağlı değildir. Oysa yüklemenin mutlaka kişinin iradesine bağlı olması gerekir. Zira yükleme tanımı gereği, "yerine getirmekle yükümlü olanın iradesiyle yerine getirebileceği bir görev"dir³⁰.

Koşulun gerçekleşmesi için dava açmak mümkün değilken, yüklemenin yerine getirilmesi için dava açılabilir³¹. Koşulun gerçekleşmesi, kişinin iradesine bağlı olsa dahi *-örneğin alkol tedavisine başlama-* koşulu gerçekleştirmeye zorlayacak bir hukuki imkân düzenlenmiş değildir³². Başka bir deyişle karşı taraftan koşulu gerçekleştirmesini istemek mümkün değildir. Oysa yüklemenin tenfizi davası ile yüklemenin icrasını her ilgili isteyebilmektedir.

²⁷ Dural/Öz, s. 163; Ercoşkun-Şenol, s. 127 vd.; Serozan/Engin, s. 360; Akıntürk, s. 241; Gömeç, s. 47; Gürsoy, Kısım I, s. 499; Antalya, s. 245; İnan/Ertas/Albaş, s. 217.

²⁸ Öztan, s. 279; Studhalter, Orell Füssli Kommentar, ZGB Art. 482 N. 1; Gömeç, s. 47; Ercoşkun-Şenol, s. 128; Gürsoy, Kısım I, s. 500; Akıntürk, s. 242; Kocayusufpaşaoğlu, s. 282.

²⁹ Bu anlamda hukuki işlemin sonuçlarının bağlandığı bir olgunun koşul olarak nitelendirilebilmesi için gereken şey iradi bir davranışa bağlı olup olmasından ziyade, bu olgunun şüpheli olmasıdır. İradi bir davranışa bağlı olsun olmasın, hukuki işlemin sonuçlarının bağlandığı olgunun şart olarak kabul edilmesini sağlayan temel unsur, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceğinin belli olmamasıdır. Bkz. Sirmen, s. 47.

³⁰ Ercoşkun-Şenol, s. 128; Gömeç, s. 47.

³¹ Tuhan-Boz, s. 806; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 2; Studhalter, Orell Füssli Kommentar, ZGB Art. 482 N. 11; Gömeç, s. 48; Türkmen, s. 35-36.

³² Her ne kadar TMK m. 515'in ifadesi ilk başta koşulların yerine getirilmesini de mümkün kıldığı izlenimi veriyor ise de koşulun yerine getirilmesini isteme imkânı bulunmamaktadır. Bkz. Serozan/Engin, s. 360; Kocayusufpaşaoğlu, s. 284; Akıntürk, s. 241; Gürsoy, Kısım I, s. 485 vd.

Koşul ve yüklemeyi birbirinden ayıran bir diğer önemli özellik de koşulun kural olarak bütün hukuki işlemlere eklenebilmesi mümkünken, yüklemenin yalnızca ivazsız hukuki işlemlere eklenebilmesidir³³. Nitekim daha önce belirtmiş olduğumuz üzere Türk Medeni Kanunu'nda ve Türk Borçlar Kanunu'nda yüklemekten üç yerde bahsedilmiş olup bunlar, yüklemeli bağışlamaya ilişkin TBK m. 291, vakıflara yapılan kazandırmalar bakımından amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde engelleyen yükümlerin kaldırılmasını düzenleyen TMK m. 113/ 2 ve son olarak çalışmamızın konusunu oluşturan ölüme bağlı tasarruflarda yüklemeyi düzenleyen TMK m. 515 hükmüdür.

Görüldüğü üzere aynı maddede düzenlenen ve oldukça benzemelerine rağmen birbirlerinden tamamen farklı hüküm ve sonuçlara yol açan bu iki kavramın ayırt edilmesi son derece önemlidir. Yukarıda ifade edilen farklar ise, hukuksal etkilere ilişkin olup ancak mirasbırakanın gerçek tercihini belirleme konusunda yardımcı olabilir. Bununla beraber koşul ve yükleme arasındaki bu farklı sonuçlar, somut olayda hangisinin bulunduğunu saptamada tek başına belirleyici olamaz³⁴. Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda koşula mı yoksa yüklemeye mi yer vermiş olduğunun tespitinde şüpheye düşüldüğünde ise ölüme bağlı tasarrufun yorumu gündeme gelecektir. Özellikle mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufuna eklediği kaydın, kendisine kazandırma yapılan kişinin belli bir şekilde davranmasını gerektiren iradi bir davranışa ilişkin olduğu hallerde bu iki kavramı ayırt etmek oldukça güçleşmektedir. Doktrinde ölüme bağlı tasarrufta öngörülen olgunun yükleme mi koşul mu olduğunun tespit edilemediği hallerde, ölüme bağlı tasarrufun geçerliliğini etkilemeyen ve dava yoluyla icrası sağlanabilen yükleme lehine yorum yapılması gerektiği ifade edilmektedir³⁵. Zira ölüme bağlı tasarrufta esas olan işlemi ayakta tutan yorumdur³⁶. Bununla birlikte yorum yapılırken,

³³ Akıntürk, s. 241; Gömeç, s. 48; Antalya, s. 245; Ercoskun-Şenol, s. 128; Gürsoy, Kısım I, s. 501. Kural koşulun her türlü hukuki işleme eklenebilmesi ise de evlenme, evlat edinme gibi aile hukukunu ilgilendiren işlemler ile tapu sicilindeki tescil işlemi gibi diğer bazı hukuki işlemlerin şarta bağlanması mümkün değildir. Akıntürk, s. 240; Kaşak, Fahri Erdem: "Roma Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Türk Hukukunda Şart (Koşul, Condicio)", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 2019, s. 548-562, s. 560.

³⁴ Serozan/Engin, s. 359.

³⁵ Ercoskun-Şenol, s. 128; Serozan/Engin, s. 359.

³⁶ Ölüme bağlı tasarrufun hüküm ifade edip etmeyeceğine ilişkin yorum yapılırken, tasarrufu ayakta tutan yorumun esas alınacağına ilişkin ilke olan *favor testamenti* ilkesi temel bir yorum kuralıdır. Bu hususta bkz. Kırkbeşoğlu, Nagehan, "Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 4, Y. 2019, s. 197-225.

koşul ve yüklemenin yukarıda sayılan hukuki neticelerine de dikkat edilmelidir. Örneğin mirasbırakan, vasiyetnamesinde “evlenmesi kaydıyla Sarıyer’deki evimi (A) ’ya bırakıyorum” demişse buradaki evlenme kaydının, “evlenmesi koşuluyla” mı yoksa “evlenmesi yüklemesiyle” mi anlamına geldiğini tespit ederken, koşulun yerine getirilmesinin istenemeyeceği ve fakat yüklemenin her ilgili tarafından yerine getirilmesinin (tenfizinin) istenebileceğinin göz önüne alınması gerekir. Şu halde bir kimsenin evlenmesinin dava yoluyla istenebilmesi mümkün görünmediğinden, buradaki ifadenin koşul olduğunu söylemek isabetli olacaktır³⁷.

c. Tavsiye veya Nasihatten Farkı

Mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufuna eklediği kaydın, kendisine kazandırmada bulunulan kişiden bir davranışta bulunmasını veya bulunmamasını istediği durumlarda, bunun bir yükleme mi yoksa tavsiye, temenni, nasihat niteliğinde bir *post-mortal* (ölüm sonrası) istek mi olduğunun tespitine dikkat edilmelidir. Yükleme, hukuksal bağlayıcılığı zayıf olan ölüme bağlı son dileklerden ayırt etmek kolay değildir.

Yükleme ile mirasbırakan, TMK m. 515 gereği, arzuladığı amacın gerçekleşmesi için bir kimseye belli bir davranışta bulunma veya bulunmama görevini yüklemekte ve bu görevin icrası her ilgili tarafından istenebilmektedir. Oysa mirasbırakanın arzusunun yalnız bir nasihatten ibaret olduğu söylenebiliyor ise, bunun bir hukuki bağlayacağı bulunmadığından yerine getirilmesinin istenmesi de mümkün değildir³⁸. Başka bir deyişle tavsiye veya nasihatın yaptırımını hukuki değil, ahlakidir³⁹. Yüklemenin tenfizinin talep edilebiliyor olması, onu basit bir nasihat, dilek, temenniden ayırmaktadır. Mirasbırakan bir kimseye yükleme yükleyerek, sadece sıradan bir nasihatte bulunmamakta ve fakat bir amaca ulaşmayı arzu etmektedir⁴⁰. Mirasbırakanın esas amacının ne olduğunun tespiti her durumda kolay olmamakla beraber, iradenin yorum yoluyla belirlenmesi gerekir⁴¹.

³⁷ Nitekim Akıntürk bu hususta, kendisine kazandırma yapılan kimseden beklenen şeyin zorla yaptırılamayacak nitelikte bir hareket olması halinde, söz konusu kaydın koşul olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Akıntürk, s. 244. Aynı yönde bkz. Serozan/Engin, s. 358.

³⁸ Tuhan-Boz, s. 803; Serozan/Engin, s. 359; Akıntürk, s. 235; Stachelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 19; Gürsoy, Kısım I, s. 468.

³⁹ Akıntürk, s. 235; Gürsoy, Kısım I, s. 468.

⁴⁰ Ercoşkun-Şenol, s. 122; Akıntürk, s. 234; Gürsoy, Kısım I, s. 473.

⁴¹ Arter, s. 745.

d. Belirli Mal Vasiyetinden Farkı

Belirli mal vasiyetinde mirasbırakan, kazandırmada bulunduğu kişiye tazminat imkânı da sağlayan gerçek bir alacak hakkı tanıyarak, malvarlıksal bir değerinin bu kimseye intikal etmesini sağlamaktadır⁴². Böylece belirli mal vasiyeti lehdarı, vasiyet alacaklısı sıfatını kazanarak ölüme bağlı tasarrufun konusunu oluşturan şeyi mirasçılardan *-varsa vasiyeti yerine getirme görevlisinden-* talep etme hakkına sahip olmaktadır. TMK m. 517 gereği *“mirasbırakanın bir kimseye onu mirasçı atamaksızın belirli mal bırakma yoluyla kazandırmada bulunması”* imkânı mevcuttur. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasına göre ise, *“Belirli mal bırakma, ölüme bağlı tasarrufla bir kimseye terekedeki bir malın mülkiyetinin veya terekenin tamamı ya da bir kısmı üzerinde intifa hakkının kazandırılmasına yönelik olabileceği gibi; bir kimse lehine tereke değeri üzerinden bir edimin yerine getirilmesinin, bir iradın bağlanmasının veya bir kimsenin bir borçtan kurtarılmasının, mirasçılar veya belirli mal bırakılanlara yükletilmesi suretiyle de”* yapılabilmektedir. Görüldüğü üzere belirli mal vasiyetinde mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufuyla bir kimseye malvarlıksal bir menfaat sağlamaktadır. Halbuki yüklemde mirasbırakan belirli bir amacın gerçekleşmesi için bir kimseye bir şeyi yapma veya yapmama görevi yüklemektedir⁴³. Bu anlamda yüklemde malvarlıksal bir değer diğer tarafa geçişi amaçlanmamaktadır. Mirasbırakanın bir kimseye yüklem yüklerken güttüğü amaç, mezar taşının belirli bir biçimde yaptırılması gibi kişisel nitelikte olabileceği gibi, arsasına park yaptırılması gibi toplumsal nitelikte de olabilir. Oysa belirli mal vasiyetinde malvarlıksal menfaat sağlama amacı ön plandadır. Şayet mirasbırakanın tasarrufunun içeriği esas olarak malvarlıksal bir değer bir kimseye kazandırılmasına ilişkin ise, o halde bunun yüklem değil belirli mal vasiyeti olduğu söylenmelidir⁴⁴. Mirasbırakanın belirli mal vasiyeti ile yüklemeyi birlikte öngörmesi mümkündür. Örneğin, mirasbırakan pansiyonunu vasiyet ettiği bir kimseden her dönem iki fakir öğrenciyi pansiyonun bir odasında barındırmasını istediye, burada yüklemeli bir vasiyet kazandırması söz

⁴² İmre/Erman, s. 142; Öztan, s. 293; Serozan/Engin, s. 358; Antalya, s. 234; Gürsoy, Kısım I, s. 472; Gömeç, s. 41; Yıldırım, s. 51; Ercoşkun-Şenol, s. 107.

⁴³ İmre/Erman, s. 142; Öztan, s. 277; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 2; Serozan/Engin, s. 356; Antalya, s. 244; Studhalter, Orell Füssli Kommentar, ZGB Art. 482 N. 1; Arter, s. 745.

⁴⁴ Ercoşkun-Şenol, s. 123; Gürsoy, Kısım I, s. 472; Tuhan-Boz, s. 804; Druey, s. 148; Lüdi, s. 67; Ergüne, s. 130; Hrubesch-Millauer, CHK, ZGB Art. 482 N. 7. Ayrıca bkz. BGE 101 II 25 E 1, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 03.07.2023)

konusudur⁴⁵. Burada mirasbırakan lehdara malvarlıksal bir değerinin intikali için belirli mal vasiyeti yaparken, bu tasarrufuna *-toplumsal bir amacı gerçekleştirme gayesiyle-* fakir öğrencilerin barındırılması görevini yüklemektedir.

Daha önce de belirtmiş olduğumuz üzere yükleme, yüklemeyen yararlanan lehine bir alacak hakkı doğurmaz⁴⁶. Yüklemenin yerine getirilmesini her ilgili, TMK m. 515 gereği yüklemenin tenfizi davasıyla isteyebilirse de, bu istem tazminat imkanından yoksun olup bu anlamıyla bir alacak hakkı olarak nitelendirilememektedir. Yükleme lehdarının, yüklemenin tenfizini isteyebilme imkânı teknik anlamda bir ifa davası değildir⁴⁷. Zira davacı bu davayla var olan bir alacak hakkına dayanarak ifanın kendisine yapılmasını değil, yalnızca mirasbırakanın yükleme ile ulaşmak istediği gayenin yerine getirilmesini isteyebilmektedir. Örneğin, mirasbırakan bir mirasçısına resimlerinin sergilenmesi görevini yüklemişse, her ilgili *-mirasçı sıfatını haiz olmak zorunda değildir-* yalnızca serginin açılması için bu mirasçıya tenfiz davası açabilmekte ve fakat tazminat isteyememektedir. Oysa belirli mal vasiyetinde lehdar, kendisine malvarlıksal bir değer kazandıran ve tazminat, ifa davası açma gibi imkanlar veren gerçek bir alacak hakkı olanağına kavuşmaktadır⁴⁸. Belirli mal vasiyetinin içeriğinin kazandırıcı bir işlem olmasının hukuki sonucu, lehdarın bu malvarlıksal değeri talebe ilişkin olarak bir dava hakkına sahip olmasıdır⁴⁹.

Yükleme ile vasiyetin birbirine en çok yaklaştığı durumlar, yüklemenin kendisinin bir kazandırma içerdiği hallerdir. Örneğin mirasbırakan, mirasçılardan terekeden alınacak belli bir miktar parayı mahalledeki fakirlere dağıtmalarını veya bilimsel araştırma yapacak bir kuruma vermelerini istemiş olsun. Burada acaba fakir kimseler bilimsel araştırma kurumu lehine yapılan bir belirli mal vasiyeti mi vardır, yoksa salt mirasçılara yüklenmiş ve yararlanıcısına alacak hakkı vermeyen bir yükleme mi söz konusudur? Söz

⁴⁵ Ercoskun-Şenol, s. 123.

⁴⁶ İmre/Erman, s. 142; Öztan, s. 277; Antalya, s. 244; İnan/Ertay/Albaş, s. 217; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 14; Serozan/Engin, s. 356; Yıldırım, s. 97; Druey, s. 148; Tuhan-Boz, s. 805; Eren/Yücer-Aktürk, s. 152; Ercoskun-Şenol, s. 123; Ergüne, s. 130; Kocayusufpaşaoğlu, s. 281; Akıntürk, s. 239; Arter, s. 745.

⁴⁷ Tuhan-Boz, s. 804; Serozan/Engin, s. 358; Yıldırım, s. 123; Arter, s. 745.

⁴⁸ Serozan, bu yönüyle vasiyet ve yükleme arasındaki farkı şu sözlerle ortaya koymaktadır: *"mirasçı atamanın bir sınıf altında vasiyet yer alıyorsa, vasiyetin bir sınıf altında da yükleme yer alır. Gerçekten de teşbihde hata göze alınacak olursa, yükleme bir tür eksik vasiyettir, eksik olacaktır."* Bkz. Serozan/Engin, s. 356.

⁴⁹ Gürsoy, Kısım I, s. 501.

konusu örnekler bakımından kazandırmanın belli bir kimseden ziyade, belli bir amaç doğrultusunda yapıldığı söylenebilir. Bu amaç, kazandırma lehdarına salt bir malvarlıksal değer geçişini sağlamaktan ziyade, mirasbırakan tarafından gözetilen başkaca bir amaç, belki iyilik yapma arzusu, belki topluma bir katkı yapmaktır. Burada ön planda olan, bu malvarlıksal değerleri kazanacak kişiler değil ve fakat güdülen amaçtır. Bununla beraber yükleme ve belirli mal vasiyeti arasındaki ayrımın silikleştiği hallerde somut olayda mirasbırakanın amacını tespit etmek kolay değildir. Şüpheli durumlarda ölüme bağlı tasarrufla kişiye malvarlıksal bir menfaat sağlanması halinde, mirasbırakanın belirli mal vasiyeti yapmış olduğu kabul edilmelidir⁵⁰. İki ölüme bağlı tasarruf türü arasındaki ayrımın silikleştiği durumlarda, somut olay bakımından lehdarın alacak hakkına ve bu kapsamda tazminat imkanına sahip olması menfaatler dengesine uygun görülüyorsa belirli mal vasiyetinin bulunduğu yorumunu yapmak isabetli olacaktır⁵¹.

B. Yüklemenin Konusu ve Çeşitleri

1. Yüklemenin Konusu

Gerek Türk Medeni Kanunu gerekse İsviçre Medeni Kanunu, yüklemeye yalnızca bir maddede yer vermiştir. TMK m. 515 (ZGB Art. 482) ilk fıkrasında, yalnızca mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunu “*yüklemelere bağlayabileceğini*” belirtmekle birlikte, nelerin yükleme konusu yapılabileceğini düzenlememiştir. Maddenin ikinci ve üçüncü fıkrasında, hukuka veya ahlaka aykırı olan veyahut anlamsız, yalnız başkalarını rahatsız edici nitelikte yüklemelerin öngörülemeyeceği belirtilerek, yüklemenin olumsuz anlamda sınır çizilmiştir.

Doktrinde, borcun konusu olabilecek her türlü edimin yüklemenin de konusu olabileceği ifade edilmektedir⁵². Kişinin hayattayken taahhüt edebileceği her şey, bu kapsamda para, mal, iş görme kısacası her türlü verme, yapma ve yapmama edimi *-hukuka veya ahlaka aykırı, anlamsız, başkalarını*

⁵⁰ Ercöşkun-Şenol, s. 132; Ergüne, s. 130; Gürsoy, Kısım I, s. 507; Tuhan-Boz, s. 805; Druey, s. 149; Arter, s. 746.

⁵¹ Şüphe halinde ortada belirli mal vasiyetinin bulunduğu kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. Öztan, s. 277; Serozan/Engin, s. 358; Ercöşkun-Şenol, s. 132; Gürsoy, Kısım I, s. 507.

⁵² Dural/Öz, s. 165; Lüdi, s. 25; Arter, s. 745; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 15; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 10; Serozan/Engin, s. 356; İnan/Ertas/Albaş, s. 216; Oğuzman, s. 150; Kocayusufpaşaoğlu, s. 281.

rahatsız edici nitelikte olmadığı sürece- yüklemeye konu edilebilir⁵³. Vasiyet edilen belirli bir malın elden çıkarılmaması gibi tasarruf yasakları da yükleme konusu olabilir⁵⁴. Öte yandan salt kişisel bir davranışın *-örneğin bir mirasçının sigarayı bırakmasının-* da yüklemeye konu edilmesi mümkündür⁵⁵.

Mirasbırakanın evcil hayvanına bakılması yönündeki son arzularının da yüklemeye konu olması mümkündür⁵⁶. Bununla birlikte ölüme bağlı tasarrufun bir hayvan lehine yapılması halinde *-örneğin mirasbırakan vasiyetnamesinde mirasını kedisine bıraktığını ifade etmişse-* ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutacak şekilde yorum yapılarak, bunun hayvana bakılması yönünde mirasçılara yapılmış bir “yükleme” olduğunun kabul edilmesi gerekir⁵⁷. Zira hak ehliyeti bulunmayan ve kişi olma vasfını haiz olmayan hayvanların, mirasçı veya vasiyet alacaklısı sıfatını kazanmaları mümkün değildir. Nitekim mehz İsviçre Medeni Kanunu’nun 482. maddesine 2003 yılında eklenerek yürürlüğe giren yeni bir fıkra ile *“hayvan lehine yapılan ölüme bağlı tasarrufların, hayvanın uygun biçimde bakılması için yapılmış bir yükleme olarak geçerli olacağı”* açık hükümlerle düzenlenmiştir⁵⁸.

⁵³ Bu hususta İsviçre Federal Mahkemesi kararları için bkz. BGE 87 II 355, E.2b; BGE 94 II 88, E. 6, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 22.06.2023)

⁵⁴ Bununla birlikte ölüme bağlı kazandırmaya eklenen tasarruf sınırlamasına ilişkin yüklemelerin, üçüncü kişiye karşı aynı etkisi yoktur. Malı devralan kimse, bir tasarruf yasasının bulunduğunu biliyor olsa dahi eşyanın mülkiyetini kazanır. Burada kanun koyucunun eşyanın serbestçe el değiştirebilmesini (alışveriş yaşamını), mirasbırakanın son dileklerine saygıyı arka plana ittiği söylenmektedir. Bkz. **Serozan/Engin**, s. 356.

⁵⁵ **Arter**, s. 745; **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 12; **Studhalter**, Orell Füssli Kommentar, ZGB Art. 482 N. 24. Gürsoy, mirasbırakanın *“şahsi endişelerinin ve egoist arzularının”* dahi yüklemenin konusu olabileceğini ifade etmektedir. Bkz. **Gürsoy**, Kısım I, s. 473.

⁵⁶ **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 120; **Hrubesch-Millauer**, CHK, ZGB Art. 482 N. 8. Hayvanların da yüklemeden yararlandırılması mümkündür. Bkz. **Öztaş**, s. 278.

⁵⁷ **Taşatan**, Caner: “Vasiyetname Lehine Yorum İlkesi ve Bu İlkenin Türk Medeni Kanunu’na Yansımaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 1, 2021, s. 571-605, s. 596; **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 120; **Hrubesch-Millauer**, CHK, ZGB Art. 482 N. 8; **Baygın**, Cem: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IV, S. 1-2, 2000, s. 567-594, s. 581. Öte yandan terekedeki malvarlı değerleri tükendiğinde hayvanın başkasına verilebileceği yönünde bkz. **Stachelin**, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 3a.

⁵⁸ Bkz. Eingefügt durch Ziff. I des BG vom 4. Okt. 2002 (Grundsatzartikel Tiere), in Kraft seit 1. April 2003 (AS 2003 463; BBl 2002 4164 5806). Söz konusu hüküm, Türk Medeni Kanunu’na alınmamıştır. Bununla beraber aynı sonuca Türk hukuku bakımından çevirme (tahvil) yoluyla ulaşmanın mümkün olduğu yönünde bkz. **Ergüne**, s. 259-260.

2. Çeşitleri

a. Bağımsız Yükleme ve Bağımsız Olmayan (Bağımlı, Bağlı) Yükleme

TMK m. 515 mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarruflarını koşullara veya yüklemelere “bağlayabileceğini” düzenlemektedir. Yürürlükten kaldırılan 748 sayılı Medeni Kanun m. 462’de de benzer şekilde ölümüne bağlı tasarruflarına yükleme “konulabileceği” düzenlemiştir. Mehaz İsviçre Medeni Kanunu’nun 482. maddesinde (Art. 482) ise, mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufuna koşul ve yüklemeler “ekleyebileceği” ifadesine yer verilmiştir⁵⁹. Bununla birlikte kanun koyucu yüklemenin muhakkak başka bir ölümüne bağlı tasarrufa bağlanmasını veya eklenmesini zorunlu kılmadığından, ölümüne bağlı tasarrufun içeriğinin yalnızca bir yüklemeden oluşmasına bir engel bulunmamaktadır⁶⁰. Doktrinde kanundaki bu ifadelerden yola çıkılarak yüklemenin mirasbırakan tarafından başka bir ölümüne bağlı tasarrufa bağlanıp bağlanmamasına göre, bağımlı ve bağımsız yükleme ayrımı yapılmaktadır⁶¹.

Bağımlı yükleme, ölümüne bağlı tasarrufun içeriğinde yalnızca yüklemenin değil, bunun yanında başka bir ölümüne bağlı tasarrufun da yapıldığı yüklemidir⁶². Diğer bir ölümüne bağlı tasarrufun fer’isi niteliğinde olan bağımlı yüklemeyle mirasbırakan, bir kimseye yaptığı kazandırmaya yükleme ilave etmiştir. Örneğin, evini bir derneğe bırakan mirasbırakanın söz konusu derneğe bu evde hasta ve yaşlı kimselere bakılması yönünde bir yükleme yüklemesi halinde *-başka bir ölümüne bağlı tasarrufa (belirli mal vasiyetine) ilave olarak yükleme yaptığı görüldüğünden-* bağımlı yükleme söz konusudur.

Bağımsız yükleme ise, herhangi başka bir ölümüne bağlı tasarrufa bağlı olmaksızın, salt kendisi maddi anlamda bir ölümüne bağlı tasarruf olarak ön-

⁵⁹ ZGB Art. 482/1: “Der Erblasser kann seinen Verfügungen Auflagen oder Bedingungen anfügen, deren Vollziehung, sobald die Verfügung zur Ausführung gelangt ist, jedermann verlangen darf, der an ihnen ein Interesse hat” Maddede kullanılan “anfügen” fiili “ilave etmek, eklemek” anlamına gelmekle, esasen yüklemenin başka bir ölümüne bağlı tasarrufa eklenebileceğini ifade etmektedir. (Schweizerisches Zivilgesetzbuch Act vom 10. Dezember 1907) (Tam metin için bkz. https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/de, Erişim Tarihi: 10.07.2023)

⁶⁰ Gürsoy, Kısım I, s. 535; Hrubesch-Millaue, CHK, ZGB Art. 482 N. 9; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 8.

⁶¹ Öztan, s. 279; Yıldırım, s. 112; Gömeç, s. 46; Lüdi, s. 22 vd.; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 8; Ercoşkun-Şenol, s. 126; Gürsoy, Kısım I, s. 518; İnan/Ertay/Albaş, s. 216 dp 176.

⁶² Yıldırım, s. 112; Serozan/Engin, s. 358; Gömeç, s. 46; Gürsoy, Kısım I, s. 518; Ercoşkun-Şenol, s. 126.

görülen yükleme türüdür⁶³. Bağımlı yüklemekten farklı olarak burada mirasbırakan ayrıca ölüme bağlı kazandırma yapmaksızın istediği amacı gerçekleştirmek üzere yalnızca yükleme öngörmektedir. Bağımsız yüklemeler çoğunlukla mirasbırakanın kendi yararına olacak görevleri içermektedir. Örneğin, mirasbırakanın cenaze törenine, mezarına ilişkin yapılmasını istediği görevler bağımsız yükleme niteliğindedir.

b. Alt Yükleme

Mirasbırakanın, öngördüğü yüklemenin yerine getirilmesinden faydalanacak kimseler (lehdar) bakımından da bir yükleme öngörmüş olması halinde, ikinci yüklemeye alt yükleme adı verilmektedir⁶⁴. Örneğin mirasbırakan, arkadaşı (A)'ya evini belirli mal vasiyeti ile bırakmış ve (A)'yı her ay evin kira gelirinin yarısını (D) Derneği'ne vermekle yükümlü tutmuş olsun. Eğer mirasbırakan bu yüklemenin yerine getirilmesinde menfaati olan (D) Derneği için de ikinci bir yükleme öngörmüşse *-mesela (D) Derneği'nin bu parayla her yıl üç öğrencinin eğitim masrafını karşılamasını istemişse-* o zaman bu ikinci yükleme alt yükleme olarak isimlendirilecektir. Böylece mirasbırakan esasında yükleme ile ulaşmak istediği amacı güvence altına almaktadır⁶⁵.

c. Seçimlik Yükleme

Seçimlik yükleme, yüklemenin konusunun mirasbırakan tarafından birden fazla edim olarak belirlenmekle birlikte bunlardan bir tanesinin seçilerek yerine getirileceği durumları ifade etmektedir⁶⁶. Yüklemenin konusu, birden fazla edimden birinin seçilmesinden sonra belirli hale gelecektir.

Seçim hakkını kimin haiz olduğu konusunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu hususta öncelikle mirasbırakanın iradesine bakmak gerekir. Eğer mirasbırakan seçim hakkı sahibini belirlememiş ise, doktrinde seçimlik borçlara ilişkin Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanarak boşluğun doldurulacağı ifade edilmektedir⁶⁷. Seçimlik borcu düzenleyen TBK m. 87'ye göre hukuki ilişki ya da işin özelliğinden aksi anlaşıl-

⁶³ İmre/Erman, s. 144; Öztan, s. 279; Gömeç, s. 46; Antalya, s. 245; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 8; Oğuzman, s. 146; Yıldırım, s. 112; Ercoşkun-Şenol, s. 126; Gürsoy, Kısım I, s. 536; Serozan/Engin, s. 358.

⁶⁴ İmre/Erman, s. 144; Öztan, s. 279; Gürsoy, Kısım I, s. 534; Gömeç, s. 46; Ercoşkun-Şenol, s. 126; Yıldırım, s. 113.

⁶⁵ Gürsoy, Kısım I, s. 534; Yıldırım, s. 113; Ercoşkun-Şenol, s. 127.

⁶⁶ Yıldırım, s. 113; Gürsoy, Kısım I, s. 531; Gömeç, s. 47.

⁶⁷ Yıldırım, s. 113; Gürsoy, Kısım I, s. 531; Gömeç, s. 47.

madıkça, seçim hakkının borçludur. Şu halde mirasbırakan tarafından seçimlik yüklemeyi yerine getirmekle görevlendirilen kimse, hangi edimin yerine getirileceğine ilişkin seçimi yapacaktır. Yükleme yükümlüsünün yapacağı seçimle, yüklemenin konusu *-mirasın açılması anından itibaren-* belirli hale gelir⁶⁸.

II. ÖLÜME BAĞLI TASARRUFTA YÜKLEMENİN TENFİZİ

A. Genel Olarak

Bir alacak hakkı, kural olarak alacaklıya iki temel imkân sağlar: borçludan borcun aynen ifasını talep etme ve borcun yerine getirilmemesinden dolayı uğradığı zararın tazminini isteme (TBK m. 112). Doktrinde yüklemenin konusu “*edim*” olarak nitelendirilip yükleme yükümlüsünün borçlar hukuku kapsamında “*borçlu*” olduğu ifade edilmekle birlikte⁶⁹, yükleme lehdarı bakımından bir “*alacak hakkı*”nın doğmadığı kabul edilmektedir⁷⁰. Başka bir deyişle yükleme mirasbırakan tarafından kendisine görev yüklenen kimseyi, bir şeyi yapmak, yapmamak veya vermekle yükümlü kılıyor ise de, bunun yerine getirilmesinden fayda sağlayacak kimselerin hukuken bir alacak hakkı yoktur⁷¹. O halde borçluya yöneltilebilecek yegâne talep, aynen ifaya yönelik olabilecektir. İsviçre Federal Mahkemesi de birçok kararında yüklemenin yararlanıcısına bir alacak hakkı vermediğini, yalnızca aynen ifaya ilişkin bir talebin söz konusu olduğunu ifade etmektedir⁷².

Nitekim TMK m. 515 (ZGB Art. 482) ölüme bağlı tasarrufun hüküm ve sonuçlarını doğurmasından itibaren her ilgilinin yüklemenin yerine getirilmesini isteyebileceğini düzenlemiştir. Burada davacının teknik anlamda bir alacak hakkından değil, yalnızca yükümlülüğün yerine getirilmesine yönelik “*sui generis*” bir tenfiz talebinden bahsedilmektedir⁷³. Dolayısıyla yükleme

⁶⁸ Yıldırım, s. 113.

⁶⁹ Gürsoy, Kısım I, s. 535.

⁷⁰ İmre/Erman, s. 145; Öztan, s. 280; Akıntürk, s. 236; Gürsoy, Kısım I, s. 475; Ercoşkun-Şenol, s. 122; Tuhan-Boz, s. 804; Gömeç, s. 45; Druey, s. 148; Kocayusufpaşaoğlu, s. 281; Ergüne, s. 130; Eren/Yücer-Aktürk, s. 152; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 17; Lüdi, s. 239; Serozan/Engin, s. 357.

⁷¹ Öztan, s. 280; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 17; Serozan/Engin, s. 357; Akıntürk, s. 236; Gürsoy, Kısım I, s. 475; Ercoşkun-Şenol, s. 122; Tuhan-Boz, s. 804; Gömeç, s. 45; Druey, s. 148; Kocayusufpaşaoğlu, s. 281; Ergüne, s. 130; Eren/Yücer-Aktürk, s. 152.

⁷² Örneğin BGE 99 II 375, BGE 94 II 92; BGE 108 II 278, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 22.06.2023)

⁷³ Lüdi, s. 239; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 28; Yıldırım, s. 123; Tuhan-Boz, s. 807.

lehdarı ifanın doğrudan kendisine yapılmasını değil, yalnızca yüklemenin yerine getirilmesini istemektedir. Bir alacak hakkına sahip olmayan davacının, temerrüt veya ifa etmemeden kaynaklanan tazminat talep imkânı da bulunmamaktadır⁷⁴.

Öte yandan amacı yalnızca yüklemenin aynen ifasını sağlamaya yönelik olan tenfiz davası sonucunda yüklemenin aynen ifasına karar verilmesi halinde bu hükmün nasıl icra edileceği de cevaplanması gereken bir sorudur. Aşağıda öncelikle kimlerin tenfiz talebinde bulunabileceği incelenecektir. Ardından bu talebin kime, hangi sürede ileri sürülebileceği meselesi ele alınacak, son olarak tenfiz talebinin icrasına ilişkin görüş ve tartışmalara yer verilecektir.

B. Tenfiz Talebi

1. Tenfiz Talebini İleri Sürebilecek Kişiler

Mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufunda yüklemeye yer verirken, ulaşmak istediği amaca yönelik olarak bu yüklemenin yerine getirilmesi arzudur. Bununla birlikte yükleme yerine getirilmese de veya hükümsüz olsa da ölüme bağlı tasarruf geçerli kalmaya devam etmekte⁷⁵ ve fakat bu durum mirasbırakanın yüklemeyle ulaşmak istediği son arzusunun gerçekleşmemesine neden olmaktadır. Bu durumda ölmüş mirasbırakanın yüklemenin yerine getirilmesini istemesinin mümkün olmadığını gözetken kanun koyucu TMK m. 515’de yalnızca yüklemeden yararlanan kimselerin değil, “*her ilgili*”nin tenfiz davası açabileceğini düzenlemiştir.

Doktrinde TMK m. 515’in (ZGB Art. 482) “*her ilgili*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini tespit ederken, öncelikle en geniş anlam esas alınarak

⁷⁴ Akıntürk, s. 236; Serozan/Engin, s. 357; Gömeç, s. 45; Antalya, s. 244; Ercoşkun-Şenol, s. 122; Kocayusufpaşaoğlu, s. 281; Tuhan-Boz, s. 804; Eren/Yücer-Aktürk, s. 154; Lüdi, s. 239; Druey, s. 148; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 17; Yıldırım, s. 99; Hrubesch-Millauer, CHK, ZGB Art. 482 N. 10; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 25. Aynı yönde bkz. BGE 99 II 375 (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 22.06.2023) Eğer lehdarına tazminat imkanıyla donatılmış komple bir alacak hakkı tanıyan bir malvarlıksal kazandırma söz konusu ise zaten yüklemekten değil, belirli mal vasiyetinden bahsedilecektir. Dolayısıyla bu noktanın iki hukuki kurumu birbirinden ayırdığı dikkatten kaçmamalıdır. Belirli mal vasiyeti ve yükleme arasındaki farklarla ilgili açıklamalarımız için bkz. I, A, 2, d.

⁷⁵ Koşuldan farklı olarak yüklemenin, eklendiği hukuki işlemin geçerliliğine etkisi yoktur. Bkz. Druey, s. 149; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 1; Kocayusufpaşaoğlu, s. 282; Gömeç, s. 48; Tuhan-Boz, s. 806; Gürsoy, Kısım I, s. 499; Akıntürk, s. 241.

değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmektedir⁷⁶. Bunun sebebi mirasbırakanın son arzularının gerçekleştirilmesini garanti altına almaktır. Dolayısıyla yüklemenin yerine getirilmesini talep edecek kimselerin mutlaka bu yüklemekten ekonomik bir fayda elde etmesi şart olmamalı, manevi veya ahlaki bir menfaat da ilgili sıfatını almak için yeterli sayılarak geniş bir insan çevresi dava açmaya muktedir kabul edilmelidir. Menfaat, yasal, olgusal, ideal, etik, maddi veya manevi olabilir⁷⁷. Buna karşılık tenfiz davasını açabilecek “*ilgili*” kişiler, yüklemenin ifasıyla doğrudan ilgili kişiler olmalıdır⁷⁸. Doktrinde bizim de katıldığımız bir görüşe göre ifanın gerçekleşmesinde dolaylı olarak menfaat sahibi herkese dava imkânı tanınması, mirasbırakanın yararlanmasını kastetmediği ve fakat bir şekilde yüklemenin ifasından fayda sağlayabilecek kişilere davacı sıfatı vermek, fazlaca ileri gitmek olacaktır⁷⁹. Menfaatin, mirasbırakan tarafından öngörülen amaçla ilişkili olması gerekir⁸⁰. Örneğin mirasbırakanın kendisine istediği biçimde bir mezar taşının yaptırılması ve dua okunması yönünde bir yükleme öngördüğünü varsayalım. Bu durumda o civardaki mezar taşı satıcılarının dolaylı bir ekonomik menfaatlerinin bulunduğu söylenmekle beraber, kanaatimizce de bunların ifa talebinde bulunamayacaklarını kabul etmek gerekir. Bununla birlikte mirasbırakan tarafından yüklemenin yararlanıcısı olarak belirli bir kimse belirlenmiş veya bu kimselerin taşıdığı belirli özellikler belirlenmiş ise, o halde bu kimselerin ifa talebinde bulunacaklarına şüphe yoktur. Zira bu kişiler en başta mirasbırakan tarafından “*ilgili*” sıfatına layık görülmüştür.

Şu halde kanun koyucunun tenfiz talebinde bulunabileceğini kabul ettiği ilgililer, öncelikle mirasbırakanın yüklemenin yararlanıcısı olarak belirlediği kişilerdir⁸¹. Yüklemenin yerine getirilmesi davası özünde bir aynen ifa

⁷⁶ Lüdi, s. 243; Arter, s. 746; Gürsoy, Kısım I, s. 484. İsviçre Federal Mahkemesi de bir yüklemenin yerine getirilmesini talep edebilecek kimselerin çerçevesinin dar şekilde çizilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Bkz. BGE 108 II 278, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 07.07.2023)

⁷⁷ Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 25; Lüdi, s. 243; Gürsoy, Kısım I, s. 484; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 34.

⁷⁸ Dural/Öz, s. 165; İmre/Erman, s. 146; Lüdi, s. 243; Gürsoy, Kısım I, s. 484.

⁷⁹ Gürsoy, Kısım I, s. 484.

⁸⁰ Dural/Öz, s. 165; İmre/Erman, s. 146; Öztan, s. 280.

⁸¹ İmre/Erman, s. 146. Mirasbırakanın olası yükleme yararlanıcılarını belirlememiş ve tanımlanmamış potansiyel yararlanıcılar söz konusuysa (örneğin ilçedeki yoksullara destek verilmesine ilişkin bir yükleme öngörmüşse) bu gruba dahil olan herkesin dava hakkının bulunup bulunmadığı sorunu ortaya çıkacaktır. Örnek bakımından ilçedeki tüm yoksullara yüklemenin icrasını talep imkânı verilip verilmeyeceğine ilişkin kanunda açık bir düzenleme yoktur. Mirasbırakanın iradesinin mümkün olduğu kadar yerine getiril-

davası olup bu davanın açılması bakımından da HMK m. 114 (ZPO Art. 59) anlamında “hukuki yarar” gerekmektedir. Bir yükleme yararlanıcısının yüklemenin ifasına yönelik menfaati, hukuki korunma için yeterli bir menfaat teşkil eder⁸². Öte yandan yükleme her ne kadar yararlanıcısına bir alacak hakkı vermiyorsa da, yüklemenin icrasını isteme hakkı verir⁸³. Bu durumda yüklemenin icrasını isteyebilecek kişiler en başta yükleme yararlanıcılarıdır. Örneğin, mirasbırakan evini (A)’ya vasiyet etmiş ve fakat evin kira gelirinden her yıl mezun olduğu lisenin birincisine burs vermesine ilişkin bir yükleme öngörmüş ise, yükleme yararlanıcısı olan lise birincisinin tenfiz isteyebileceğini söylemek lazımdır.

Mirasbırakan vasiyeti yerine getirme görevlisi atamışsa bu kişinin de TMK m. 515 kapsamında yüklemenin yerine getirilmesini isteyebileceği söylenmelidir⁸⁴. Zira vasiyeti yerine getirme görevlisi TMK m. 552’nin ifadesiyle mirasbırakan tarafından aksi öngörülmedikçe “*mirasbırakanın son arzularının yerine getirilmesi için gerekli bütün işlemleri yapmakla görevli ve yetkilidir*”. Dolayısıyla yüklemenin yerine getirilmesini sağlamak da bu kapsamda değerlendirilir.

Tenfiz talebinde bulunabilecek diğer kişiler murisin mirasçıları⁸⁵ veya mirasçı sıfatını haiz olmayan akrabaları ve dostlarıdır⁸⁶. Bu kimselerin de mirasbırakanın yüklemeye ulaşmak istediği amacın gerçekleşmesinde manevi menfaatleri olduğu söylenebilir. Benzer şekilde toplumun yararına olan veya kamu kurumlarının faaliyet alanına giren yüklemelerde, kamu idarelerinin ve dernek gibi tüzel kişilerin de yüklemenin icrasını talep edebileceği

mesi gerektiği dikkate alınarak, şüphe durumunda bir yüklemenin yerine getirilmesindeki menfaatin tüm potansiyel hak sahiplerine ait olduğu kabul edilmelidir. Bkz. **Lüdi**, s. 245.

⁸² **Lüdi**, s. 242.

⁸³ **Akıntürk**, s. 236; **Gürsoy**, Kısım I, s. 475; **Ercoskun-Şenol**, s. 122; **Tuhan-Boz**, s. 804; **Gömeç**, s. 45; **Druey**, s. 148; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 281; **Ergüne**, s. 130; **Eren/Yücer-Aktürk**, s. 152; **Stahelin**, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 17; **Serozan/Engin**, s. 357.

⁸⁴ **Lüdi**, s. 245; **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 32.

⁸⁵ **Arter**, s. 746; **Gürsoy**, Kısım I, s. 484; **Weimar**, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 32; **Stahelin**, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 27.

⁸⁶ Yasal mirasçı olmayan veya yüklemenin yerine getirilmesinden doğrudan bir menfaati bulunmayan kimselerin dava açma hakkına sahip olup olmadıkları tartışmalıdır. Eğer yükleme ile dava açacak kişi arasında hiçbir bağlantı yoksa dava hakkının bulunmadığı ifade edilmektedir. Bununla birlikte mirasbırakanla yakın ilişkisi (örneğin mirasbırakanın partneri, bakıcısı, komşusu vb) olan bir kimsenin yüklemenin yerine getirilmesinde meşru bir menfaatinin söz konusu olabileceği kabul edilmektedir. Bkz. **Lüdi**, s. 245; **Stahelin**, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 25.

kabul edilmektedir⁸⁷. Örneğin mirasbırakan değerli bir koleksiyonunun sergilenmesi yönünde yükleme yüklemişse, bunun yerine getirilmesini, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediye veya faaliyeti değerli eserlerin sergilenmesi olan bir dernek isteyebilir.

2. Tenfiz Talebinin İleri Sürülebileceği Kişiler: Yükleme Yükümlüsü

Mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufunda belirlediği bir mirasçıyı veya belirli mal vasiyeti alacaklısını yüklemeyi yerine getirmekle yükümlü kılabilir⁸⁸. Ölüme bağlı tasarruftan (özellikle mirasbırakanın ifadelerinden) kimin yükümlü olduğu açıkça anlaşılmıyorsa yorum yoluyla tespit edilmesi gerekir⁸⁹. Bir görüşe göre eğer yorum sonuç vermezse, vasiyet alacağından tüm mirasçılardan sorumluluğunu öngören TMK m. 600/1 (ZGB Art. 562/1) hükmünün kıyasen uygulanmasıyla tüm mirasçılardan yüklemenin yükümlüsü olduğu varsayılır⁹⁰. Weimar'a⁹¹ göre ise, kural olarak yüklemeyi kanuni mirasçı veya belirli mal vasiyeti alacaklısı yerine getirmelidir. Bu nedenle tenfiz talebi öncelikle onlara yöneltilmelidir. Yazara göre mirasçı veya belirli mal vasiyeti alacaklısı ancak kendisine yapılan kazandırmayı redderse yüklemeyi yerine getirme yükümlülüğünden kurtulabilir. Kanaatimizce ise öncelikle mirasbırakanın iradesine bakılmalıdır. Eğer mirasbırakanın yükleme yükümlüsünün kim olduğuna ilişkin iradesi açıksa veya yorum yoluyla tespit edilebiliyorsa yükümlü bu kişi olmalıdır. Mirasbırakanın yükümlüyü belirlemediği veya yorum yoluyla tespit edilemediği hallerde ise, TMK m. 600/1 hükmünü kıyasen uygulayıp bütün mirasçıları yüklemenin yükümlüsü varsaymak yerine, yüklemenin bağlı olduğu kazandırmanın lehdarını yükümlü olarak kabul etmek, nimetten faydalanın külfetine de katlanacağı düşüncesi gereği kanaatimizce daha isabetli bir yorum olacaktır. Bununla beraber yük-

⁸⁷ Gürsoy, Kısım I, s. 484; Lüdi, s. 245-246.

⁸⁸ Lüdi, s. 29; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 21; Arter, s. 746.

⁸⁹ Lüdi, s. 29; Arter, s. 746; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 21.

⁹⁰ Lüdi, s. 29; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 21; Arter, s. 746. Alman Medeni Kanunu'nda ise, vasiyete ilişkin bazı hükümlerin yüklemeler bakımından da uygulanacağı açıkça düzenlenmiştir (bkz. BGB § 2192) Yükleme bakımından da uygulanacağı belirtilen hükümlerden biri de BGB § 2148 düzenlemesidir. Bu hüküm, mirasbırakanın aynı vasiyet borcundan birden fazla mirasçının yükümlü olduğunu öngördüğü hallerde, tereddüt halinde mirasçılardan miras payları oranında birlikte sorumlu olacaklarını düzenlemektedir. Şu halde Alman Medeni Kanunu'nda yüklemeler bakımından da vasiyete ilişkin bu hükmün uygulanacağı ve yüklemeden tüm mirasçılardan sorumlu olacağı açıkça kabul edilmiştir.

⁹¹ Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 32.

lemenin bağlı olduğu herhangi bir kazandırmanın bulunmaması durumunda (bağımsız yükleme söz konusu ise) o zaman TMK m. 600/1 kıyasen uygulanarak tüm mirasçıların yüklemeyi yerine getirmekle yükümlü olduklarının kabul edilmesiyle söz konusu boşluğun doldurulması yerinde olacaktır.

Yüklemeyi yerine getirmesi için mirasbırakan tarafından belirlenen borçlu, mirasbırakandan önce ölmüş ve yüklemenin konusu borçlunun kişiliğine ayrılmaz bir şekilde bağlı değilse, yüklemeyi yerine getirme borcunun, yükümlünün mirasçılara geçeceği doktrinde ifade edilmektedir⁹². Aynı durum yükleme borçlusunun mirastan feragat etmesi halinde de geçerlidir⁹³. Bu anlamda, yükleme tamamen yerine getirilmeden önce borçlunun ölmesi halinde de *-mirasbırakanın tasarrufunun yorumlanması yükümlülüğün borçlunun ölümüyle birlikte ortadan kalktığını göstermediği sürece-* yüklemeyi yerine getirme borcu kural olarak miras yoluyla intikal edebilir.

Mirasbırakanın mirasçısı olmayan hatta hiç tanımadığı bir kimseyi, herhangi bir kazandırmanın lehdarı yapmaksızın, salt bir dileğini gerçekleştirmek üzere yükleme yükümlüsü olarak belirleyip belirleyemeyeceği bir soru olarak akla gelmektedir. Örneğin bir kimsenin çok beğendiği ünlü bir pop yıldızına cenaze töreninde konuşma yapması yönünde bir yükleme öngörmesi mümkün müdür? Kanunda bu soruya bir cevap verilmiş değildir. Daha önce bahsettiğimiz üzere yüklemenin herhangi bir kazandırmaya bağlı olmadan yapılması mümkün olup bu tarz yükleme *“bağımsız yükleme”* denilmektedir⁹⁴. Bununla birlikte doktrinde isabetle belirtildiği üzere bağımsız yüklemenin sadece ve doğrudan kanuni mirasçılara yükümlülük altına sokacağı ifade edilmektedir⁹⁵. Buna göre bağımsız yüklemenin borçlusu

⁹² Lüdi, s. 29; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 21; Arter, s. 746. Bu hususta benzer bir hüküm, belirli mal vasiyeti bakımından açık hükümlerle düzenlenmiştir. TMK m. 519 (ZGB Art. 486/2) düzenlemesine göre, vasiyeti yerine getirme borcunun yerine getirilmesinde tasarrufu yerine getirme yükümlüsünün önce ölüm, mirası red veya yoksunluk gibi bir nedenle bunu yerine getirememesi halinde, tasarrufun yürürlükte kalarak, yerine getirme borcunun bu durumdan yararlanan diğer mirasçılara geçeceği öngörülmüştür. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi de yükümlünün şahsına bağlı olmayan yüklemeler bakımından, bu hükmün kıyasen uygulanabileceğini belirtmektedir. Bkz. BGE 76 II 202, E 2, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 03.07.2023)

⁹³ Lüdi, s. 29; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 23; Arter, s. 746.

⁹⁴ Bkz. yukarıda I, B, 3, a.

⁹⁵ Öztan, s. 279; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 8; Ercoskun-Şenol, s. 126; Serozan/Engin, s. 358; Gürsoy, Kısım I, s. 535; Yıldırım, s. 112. Buna göre bağımsız yüklemenin borçlusu yalnızca kanuni mirasçılar olabilirken, bağımlı yüklemenin kanuni mirasçılar dışında mirasbırakan tarafından iradi olarak atanmış mirasçılar veya belirli mal vasiyeti alacaklısı bakımından da öngörülebilmesi mümkündür. Bkz. Serozan/Engin, s. 358; Weimar, Berner Kommentar, ZGB Art. 482 N. 8; Yıldırım, s.

yalnızca kanuni mirasçılar olabilirken, bir kazandırmaya bağlı olarak yapılan bağımlı yüklemeler kanuni mirasçılar dışında mirasbırakan tarafından iradi olarak atanmış mirasçılar veya belirli mal vasiyeti alacaklısı bakımından da öngörülebilir⁹⁶. Her ne kadar yüklemenin kazandırmadan bağımsız olarak yapılabilmesi mümkün olsa da, bir kimsenin iradi veya yasal mirasçısı olmayan bir kimseye *-hiçbir kazandırma yapmaksızın-* yalnızca yükleme öngörmesinin kanaatimizce kabul edilmemesi gerekir. Bu anlamda doktrinde bağımsız yükleme lehdarının yalnızca mirasbırakanın kanuni mirasçıları olabileceği yönündeki görüşe katılmayı uygun buluyoruz. Kanunda bu konuda bir açıklık bulunmamakla birlikte, kanaatimize göre, mirasbırakanın sadece görev yüklediği kişinin kendisine yabancı biri olması durumunda, herhangi bir kazandırmada bulunmamasına rağmen ona bir görev yükleyebilmesi, hiçbir nimet-külfet dengesinin olmadığı ve hiçbir mantıklı temele dayanmayan bu ilişki açısından kabul edilememelidir. Verdiğimiz pop yıldızı örneği üzerinde düşünerek bir an için mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda ünlü pop yıldızını cenazesinde konuşma yapmakla veya evcil hayvanına bakmakla yükümlü kılabilirdiğini farzedelim. Bu durumun kabulü halinde, her ilgili tarafından da bu yüklemenin tenfizinin istenebileceği sonucuna ulaşılır ki söz konusu sonucun isabetli olmayacağı ortadadır.

Mirasbırakanın belirli mal vasiyeti yaptığı bir kimseye bu kazandırmayla birlikte bir yükleme öngörmesi halinde ise durum değişmektedir. Bir kazandırmaya bağlı kılınan yüklemeli vasiyet kazandırmasının *-hukuka veya ahlaka aykırı, imkânsız veyahut rahatsız edici nitelikte olmadığı müddetçe-* geçerli olacağına şüphe yoktur. Örneğin, kütüphanesini dostu (A)'ya vasiyet eden *-başka bir deyişle dostu (A)'yı belirli mal vasiyeti alacaklısı haline getiren-* mirasbırakan bu ölüme bağlı kazandırmasına *"kütüphaneden öğrencilerin yararlandırılması"* yüklemesini eklerse bu yüklemenin geçerli olacağını söylemek gerekir. Tartışılan durum ise, kendisine kazandırma yapılma-

112; **Ercoskun-Şenol**, s. 126; **Gürsoy**, Kısım I, s. 535. Serozan'a göre, bağımlı yükleme ile kendisine yüklenen görevi yerine getirmek, *"yüklemeyle bağlantılı olan ölüme bağlı kazandırma lehdarının boynunun borcu"* iken, bağımsız yüklemeye uygun davranmak *"yasal mirasçılarının boynunun borcu"*dur. Bkz. **Serozan/Engin**, s. 358. Buna göre, bağımlı yükleme lehdarı ne zaman ki kendisine ölüme bağlı tasarrufla kazandırılan şeye kavuşur, o zaman her ilgili kendisine tenfiz davası açabilir. Buna karşılık bağımsız yüklemeye kendisine görev yüklenen yasal mirasçılar, mirası kazandıkları andan itibaren tenfiz istemiyle karşılaşabilirler. Tuhan-Boz yükümlünün, yüklemenin tanımı gereği ancak karşılıksız bir kazandırmanın lehdarı olabileceğini, mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufla yüklediği yüklemenin yükümlüsünün mirasçıları veya vasiyet alacaklıları dışında bir kimse olamayacağını kabul etmektedir. Bkz. **Tuhan-Boz**, s. 817.

⁹⁶ **Yıldırım**, s. 112.

yan başka bir deyişle “iradi mirasçı”, “kanuni mirasçı” veya “belirli mal vasiyeti alacaklısı” sıfatını kazanmamış bir kimseye, salt bir yükleme yüklenip yüklenemeyeceğidir. Kanaatimizce bu soruya olumsuz cevap vermek gereklidir. Belirli mal vasiyetindeki gibi alacak hakkı ve ret imkanını bünyesinde taşımayan yükleme, bağlayıcılıktan yoksun bir dilek veya temenniden öte tenfiz davası ile karşı karşıya kalmaya yol açabilen bir ölüme bağlı tasarruf türüdür. Bu haliyle basit bir dilek veya ricadan fazlasını ifade eder. Dolayısıyla kanaatimizce mirasbırakanın her istediğine yükleme yükleyebilmesinin kabul edilmesi yerine, “iradi mirasçı”, “yasal mirasçı” veya “belirli mal vasiyeti alacaklısı” sıfatını haiz olan kimselerin yüklemenin tenfizi davasına muhatap olabileceğinin kabul edilmesi gereklidir.

Şu halde mirasbırakanın herhangi bir kazandırmada bulunmadığı için iradi mirasçı, kanuni mirasçı veya belirli mal vasiyeti alacaklısı olamamış kimseleri yükleme yükümlüsü olarak öngörmüş olması ihtimalinde bunun yaptırımının ne olacağının da belirlenmesi gerekir. Kanaatimizce ölüme bağlı tasarrufta böyle bir yükleme yapılmış ise, bu ifadeleri doğrudan hükümsüzlüğe mahkum etmek yerine *favor testamenti* gereği ölüme bağlı tasarrufu geçersizlikten kurtarıcı yorum yapılmalıdır. Bu kapsamda yüklemeye olabildiğince geçerlilik tanıyarak ve fakat yükleme borçlusunun kanuni mirasçılar olduğunu kabul ederek mirasbırakanın son arzularını gerçekleştirme imkânı tanımak, miras hukukunun temel ilkeleriyle de bağdaşan isabetli bir çözüm olacaktır. Evcil hayvanına ünlü pop yıldızının bakmasını isteyen mirasbırakanın bu yüklemesi, kanuni mirasçılara tahvil edilmek suretiyle en başından beri kanuni mirasçılara yapılmış gibi geçerli sayılmalıdır. Cenaze töreninde pop yıldızının konuşma yapmasını isteyen mirasbırakanın bu isteğini ayakta tutmak ise kanaatimizce mümkün görünmemektedir.

3. Tenfiz Talebinin İleri Sürülebileceği Süre

Yüklemenin yerine getirilmesinin hangi andan itibaren ve hangi ana kadar istenebileceği cevaplanması gereken bir sorudur. TMK m. 515/1’de yüklemenin tenfizinin, ölüme bağlı tasarrufun “*hüküm ve sonuçlarını doğurduğu andan itibaren*” talep edilebileceği düzenlemiştir. Öncelikle yüklemenin tenfizinin istenebileceği muacceliyet anı olarak kanunda ifade edilen tasarrufun hüküm ve sonuçlarını doğurma anından ne anlaşılması gerektiği tespit edilmelidir. Muacceliyet anı, yüklemeyi yerine getirmekle yükümlü olan kişinin mirası kabul ettiği veya artık reddetme süresinin geçtiği veyahut yükleme yükümlüsü olan kişi bir belirli mal vasiyeti alacaklısı ise vasiyet

alacağına TMK m. 600/2 (ZGB Art. 562/2) anlamında muaccel hale geldiği an olarak anlaşılmalıdır⁹⁷. Başka bir ifadeyle belirleyici faktör, mirasın kabul edildiği veya artık reddedilemediği veya miras talebinin TMK m. 600/2 uyarınca muaccel hale geldiği zamandır.

TMK m. 515 yüklemenin yerine getirilmesinin istenebileceği anı bu şekilde belirlemesine rağmen, bu talebin ne zamana kadar yapılabileceği, başka bir deyişle talebin bir üst süreye tabi olup olmadığı sorusunu cevaplamamıştır. Öncelikle mirasbırakanın bu hususta iradesi bulunup bulunmadığına bakılmalıdır⁹⁸. Mirasbırakan yükleme yükümlüsünden tenfiz istenebileceği süreyi açıkça belirlemiş olabileceği gibi, tasarrufun yorumuyla da bu sonuca varılabilmesi mümkündür. Eğer mirasbırakanın iradesiyle yükümlüyü bir süreyle sınırlandırdığı anlaşılıyorsa, üst süre olarak bunun esas alınması gerekir⁹⁹. Mirasbırakan yükümlülüğünün süresi için bir yıl belirtmişse (örneğin 2040 yılına kadar) veya süreye ek olarak vade tarihini de belirtmişse (örneğin ölümünden itibaren 5 yıl), bu tarih üst süre süresi kabul edilir ve bunun sona ermesinden sonra artık yüklemenin yerine getirilmesi talep edilemez¹⁰⁰.

Mirasbırakanın yüklemenin talep edilebileceği böyle bir süre öngörmemesi durumunda bir zaman sınırının aranıp aranmayacağı hususunda kanunda bir düzenleme bulunmayıp konu doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bazı yazarlara göre, belirli mal vasiyeti ve yükleme arasındaki benzerlik nedeniyle belirli mal vasiyeti alacağına uygulanan 10 yıllık zamanaşımı süresinin (TMK m. 602, ZGB Art. 601), kıyasen yükleme bakımından da uygulanması gerekmektedir¹⁰¹. Bazı yazarlar ise, yüklemenin lehara alacak

⁹⁷ **Öztan**, s. 281; **Lüdi**, s. 82; **Hrubesch-Millauer**, CHK, ZGB Art. 482 N. 10; **Weimar**, Berner Kommentar, Art. 428, N. 27. TMK m. 600/2’de vasiyet alacağına muacceliyet anı “*tasarruftan aksi anlaşılmıyorsa, vasiyet yükümlüsünün mirası kabul etmesi veya ret hakkının düşmesi*” olarak belirlenmiştir.

⁹⁸ **Tuhan-Boz**, s. 809; **Yıldırım**, s. 125; **Stachelin**, Basler Kommentar, Art. 482 N. 33; **Lüdi**, s. 248; **Brückner**, Christian/**Weibel**, Thomas: Die erbrechtlichen Klagen, 3. Aufl., Schulthess Verlag, Zürich 2012, N. 278.

⁹⁹ **Tuhan-Boz**, s. 809; **Lüdi**, s. 248; **Stachelin**, Basler Kommentar, Art. 482 N. 33; **Yıldırım**, s. 125; **Brückner/Weibel**, N. 278.

¹⁰⁰ **Lüdi**, s. 248; **Stachelin**, Basler Kommentar, Art. 482 N. 32; **Arter**, s. 746; **Tuhan-Boz**, s. 817 vd.

¹⁰¹ **Uffer-Tobler**, Beatrice: Die erbrechtliche Auflage (Dissertation Universität Zürich), Stämpfli Verlag, Bern 1982, s. 97 vd.; **Spiro**, Karl: Die Begrenzung privater Rechte durch Verjährungs-, Verwirkungs- und Fatalefristen, Band I, Die Verjährung der Forderung, Stämpfli Verlag, Bern 1975, s. 132; **Lüdi**, s. 248.

hakkı vermemesi nedeniyle bir zamanaşımı süresinin uygulanamayacağını ifade etmektedir¹⁰².

İsviçre Federal Mahkemesi eski bir kararında¹⁰³, yüklemelerin zamanaşımına tabi olup olmadığı konusunda belirsizlik olduğunu dile getirmiş ve fakat dava hakkı doğmadığı sürece zamanaşımının başlamayacağına işaret ederek, vasiyetnamelerin yerine getirilmesinde TMK m. 602 (ZGB Art. 601) kapsamında öngörülen on yıllık sürenin kıyasen uygulanabileceğini vurgulamıştır. Daha sonraki bir kararında ise, mirasbırakanın yerine getirilmesi bakımından üst süre belirlemediği bir yüklemenin ne kadar sürede yerine getirileceği uyuşmazlık konusu olmuştur. Yüksek Mahkeme bu kararında¹⁰⁴, kanunda bir üst süre belirlenmemiş olmasının boşluk anlamına gelmediğini, tasarruf özgürlüğünün esas alınması gerektiğini, mirasbırakanın bir süreyle sınırlandırmadığı bir yükümlülüğün devam edeceğini ve fakat TMK m. 521 (ZGB Art. 488) düzenlemesinde art mirasçılık için getirilen iki kuşak sınırlamasının 50-70 yıl olarak anlaşıldığını ve mirasbırakanın da bu sürelerle hukuki bağlar kurabilmesinin mümkün olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, yükümlünün hayatta olduğu sürece veya vasiyetten yararlandığı sürece yükümlülüğü yerine getirmesi gerektiğini belirtirken, yükümlünün ölümünden sonra mirasçılara yüklemeyi yerine getirme talebinin nasıl değerlendirileceği konusunda bir hüküm vermemiştir.

Kanaatimizce miras hukuku kapsamındaki ilgili davalar ve bunlar için öngörülmüş zamanaşımı veya hak düşürücü süreler göz önüne bulundurulursa -ölüme bağlı tasarrufun iptali davası hak düşürücü süre: 1 yıl ve 10 yıl (TMK m. 559); tenkis davası hak düşürücü süre: 1 yıl ve 10 yıl (TMK m. 571); miras sebebiyle istihkak davası zamanaşımı: 1 yıl ve 10 yıl (TMK m. 639); belirli mal vasiyeti alacağı için ifa davası zamanaşımı: 10 yıl (TMK m. 602)- kanun koyucunun özellikle 1 ve 10 yıllık süre sınırlamaları öngördüğü açıktır. Bu sistem dikkate alındığında yüklemelerin yerine getirilmesinde de 10 yıllık bir üst sürenin kabul edilmesinin kanun koyucunun tercihlerine uygun olacağı kanaatindeyiz. Öte yandan kişinin yüklemeye sorumlu tutu-

¹⁰² **İmre/Erman**, s. 145 dipnot 20; **Stachelin**, Basler Kommentar, Art. 482 N. 31; **Hrubesch-Millauer**, CHK, ZGB Art. 482 N. 10; **Escher**, Arnold: Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch (Zürcher Kommentar) Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt., Die Erben (Art. 457-536), neu bearbeitet von Arnold Escher, 3. Aufl., Schulthess Verlag, Zürich 1959, ZGB Art. 482 N. 22; **Weimar**, Berner Kommentar, Art. 428, N. 25. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da yüklemeler bakımından zamanaşımının söz konusu olmadığını ifade etmiştir. Bkz. YHGK E. 1982/2-540 K. 1982/922 T. 26.11.1982, (www.kazanci.com.tr, Erişim Tarihi: 03.06.2023)

¹⁰³ BGE 76 II 208, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 03.06.2023)

¹⁰⁴ BGE 87 II 355, (www.bger.ch, Erişim Tarihi: 03.06.2023)

labileceği bir üst sürenin olmaması kişiyi hayatının her döneminde ifa davasıyla karşı karşıya kalma tehdidi altına sokar ki, kanaatimizce bu sonuç sağ-lararası işlemler bakımından söz konusu olan ve lehdarına “gerçek” bir alacak hakkı veren borçlar için bile zamanaşımını 10 yıl olarak düzenleyen genel kural ile çelişir¹⁰⁵. Buna karşılık mirasbırakan tasarrufunda yükleme yükümlüsü için daha uzun bir üst süre düzenlemişse, o halde bunun esas alınması gerekecektir.

Peki mirasbırakanın yüklemenin konusu olarak periyodik bir edimi belirlemiş olması halinde üst süre nasıl hesaplanacaktır? Örneğin mirasbırakan evlerini bıraktığı mirasçısına kira gelirinin dörtte biriyle her yıl fakir öğrencilere burs verilsin demişse bu yükleme, yükümlüsü tarafından ne kadar süreyle yerine getirilecek veya her ilgili tarafından ne kadar süre tenfiz davasına konu edilebilecektir? Doktrindeki bir görüşe göre¹⁰⁶, periyodik bir yükümlülük söz konusu ise, her bir yükümlülüğün süresi ayrı ayrı hesaplanmalıdır ve fakat eğer mirasbırakan periyodik yükümlülük için bir süre sınırı öngörmüşse (örneğin 2030 yılına kadar) o halde bu sınır, üst süre olarak uygulanmalıdır. İsviçre Federal Mahkemesi’nin görüşünden yola çıkan başka bir görüş ise¹⁰⁷, periyodik edimler de dahil her türlü edim bakımından mirasbırakanın yükleme için bir süre sınırı getirmediği her durumda yüklemenin yerine getirilmesinin “*yükümlünün ömrü boyunca, en azından vasiyetten faydalandığı sürece*” istenebileceğini ifade etmektedir. Zira yükleme muhakkak bir kazandırmaya bağlı olmalı ve kazandırma lehdarına yüklenmelidir. Kendisine yükleme yapılan kimse de o kazandırmadan faydalandığı müddetçe bunu yerine getirmekle yükümlü olur ve fakat yükleme kural olarak yükümlüsünün ölümüyle sona erer. Kanaatimizce periyodik olmasın her türlü edim bakımından yukarıda ifade ettiğimiz gibi kanun koyucunun miras davalarında benimsemiş olduğu 10 yıllık üst sürenin -*mirasbırakan tasarrufunda daha uzun bir süre öngörmedikçe*- uygulanması, kanunun sistematiği ve ruhuna daha uygun bir çözüm olacaktır. 10 yıllık üst sürenin başlangıç anı, her bir yüklemenin muacceliyet anı olmalıdır.

4. Tenfizin İcrasının Mümkün Olup Olmaması Sorunu

Kural olarak bir alacak, alacaklıya borçludan yükümlülüklerini yerine getirmesini isteme ve yerine getirmemesi halinde tazminat talep etme hakkı

¹⁰⁵ Bkz. 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 146.

¹⁰⁶ Lüdi, s. 249.

¹⁰⁷ Tuhân-Boz, s. 817. Arter de bir yüklemenin yükümlü kişinin hareket özgürlüğünü aşırı derecede kısıtlamadığı sürece, bu kişi ölünceye kadar tenfiz davasının açılabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Arter, s. 746. Aynı yönde Staehelin, Basler Kommentar, Art. 482 N. 32; Weimar, Berner Kommentar, Art. 428, N. 5.

sağlar (TBK m. 112). Daha önce ifade ettiğimiz üzere yükleme, yararlanıcısına bu imkânları içeren bir alacak hakkı vermediği için yüklemenin yerine getirilmemesi halinde durum, borçlar hukuku anlamında klasik bir alacak hakkının yerine getirilmemesinden farklı sonuç doğurur. Yükleme yalnız alıcısına değil her ilgisine sadece *sui generis* bir yüklemenin tenfizini isteme imkânı tanır ve fakat bu talep bir aynen ifa davası olmayıp tazminat imkânından yoksun salt yerine getirme talebi içerir¹⁰⁸ (TMK m. 515/1, ZGB Art. 482/1).

Tenfiz talebi kural olarak yalnızca gelecekteki edimler için söz konusu olabilir¹⁰⁹. Örneğin, mirasbırakan cenaze töreninde yapılmasını istediği usule ilişkin bir yüklemde bulunmuş ve bu yükleme yerine getirilmediyse artık tenfiz davasının açılması mümkün değildir. Bunun nedeni yüklemelerin yerine getirilmemesinden kaynaklanan bir tazminat talebinde bulunulamamasıdır. Özellikle mirasbırakanın bir süre sınırı koyduğu yüklemeler, bu süre sona erdikten sonra artık bir tenfiz talebine konu olamaz. Bu türden yüklemelerin imkânsız yükleme olarak nitelendirilmeleri gerekir.

Bir yönüyle ahlaki bir yükümlülüğü ifade eden ve lehdarına alacak hakkı tanımayan yüklemenin yerine getirilmesi talep edildiğinde esas olan, yükümlünün mirasbırakanın son dileklerini kendi rızasıyla yerine getirmesidir. Yükümlü, rızasıyla yüklemeyi yerine getirmediğinde ilgililerin elindeki tek imkân TMK m. 515 kapsamında tenfiz davası açmaktır. Yüklemenin yerine getirilmesine ilişkin bir dava açıldıysa, hâkim bu borcun yerine getirilmesi için borçluyu mahkûm edecektir, ancak bu hükmün nasıl uygulanacağı icra hukuku tarafından belirlenir. Şayet davalı yükümlü, mahkeme kararını yerine getirmese, davacı ilamın yerine getirilmesi için icra dairesine başvuracaktır. Burada ilamlı icraya ilişkin kurallar olan 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu'nun¹¹⁰ ("İİK") m. 24-41 hükümleri, yüklemelerin mahiyetine ve mirasbırakanın arzusuna uygun düştüğü müddetçe uygulama alanı bulacaktır¹¹¹. Bununla birlikte yükümlülüğün içeriğinin bizzat yükümlü tarafından yapılması gereken bir iş olması halinde, bunun icrasının nasıl yapılacağı sorusu akla gelmektedir. Zira İİK m. 30 f. 2'ye göre kural, bir işin yapılmasına ilişkin icra emrinin borçluya tebliğ edilmesi ve ilamda gösterilen sürede

¹⁰⁸ Bu davada borçlunun davacıya bir ifada bulunması istenmez. Davanın konusu, mirasbırakanın yükleme ile ulaşmak istediği amacın yerine getirilmesine yöneliktir. Bu husustaki açıklamalarımız için bkz. II, B.

¹⁰⁹ Lüdi, s. 239.

¹¹⁰ İcra İflas Kanunu, Kanun Numarası: 2004, Kabul Tarihi: 09.06.1932, RG 19.06.1932/2128.

¹¹¹ Gürsoy, Kısım I, s. 537.

borçlunun işi yapması yönündedir. Eğer borçlu belirlenen sürede işe başlamaz veya bitirmezse veyahut “iş diğer bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden olur ve alacaklı da isterse” masrafı borçluya ait olarak o iş başkasına yaptırılır. Bununla birlikte iş yalnızca borçlu tarafından yapılabilecek bir işse -kimseye cebri icrayla zorlayarak bir iş yaptırmak mümkün olmadığı için- alacaklı İİK m. 343 kapsamında borçlunun cezalandırılmasını isteyebileceği gibi, genel hükümlere göre zararının tazminini de isteyebilecektir. Bu noktada yüklemenin klasik anlamda bir alacak hakkından farkı ortaya çıkmaktadır. Zira daha önce de ifade ettiğimiz üzere yükleme, lehdarına bir alacak hakkı ve buna bağlı olarak da tazminat talep etme imkânı vermemektedir¹¹². Özellikle yalnız borçlu tarafından yerine getirilmesi gereken bir yükleme söz konusu olursa, o zaman İİK m. 30’da belirtildiği üzere “iş diğer bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden olur ve alacaklı da isterse” masrafı borçluya ait olmak üzere başkasına yaptırma seçeneği söz konusu olamayacaktır. Bu durumda hukuki sonucun ne olacağı cevaplanması gereken bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Başkasına yaptırılması mümkün olmayan ve bizzat yükümlü tarafından yerine getirilmesi gereken bir yükleme söz konusu ise İİK m. 30’da geriye kalan ve yükleme kurumunun mahiyetine uygun düşen tek imkân, yükümlünün İİK m. 343’e göre cezalandırılmasını talep etmektedir. Bununla birlikte bu imkânın kullanılması halinde borçlu üç aya kadar hafif hapisle cezalandırılabilir ve fakat günün sonunda mirasbırakanın yüklemeye ulaşmak istediği amaca ulaşamaması ve son dileğinin yerine getirilmemesi söz konusu olacaktır. Bu kapsamda kanunda bir boşluk olduğu ortadadır.

Alman Medeni Kanunu’na bakıldığında BGB § 2196 hükmünün bu hususta açık düzenlemesi olduğu görülmektedir: Esasında düzenleme, imkânsız olan yüklemelere ilişkindir. Bununla beraber düzenlemenin ikinci paragrafı, bizzat yükümlü tarafından yerine getirilmesi gereken bir yükleme (üçüncü bir tarafça yerine getirilmesi mümkün olmayan bir yükleme) söz konusu olup bunun yerine getirilmesine ilişkin mahkeme kararına uyulmadığı hallerde de bu hükmün uygulanacağını ifade etmektedir. Böylece düzenleme hem imkânsız yüklemelerde hem de bizzat yükümlü tarafından yerine getirilmesi gereken yüklemelerde uygulama alanı bulmaktadır. Öncelikle şunu söylemek gerekir ki BGB § 2196 hükmü, yüklemenin bir kazan-

¹¹² Akıntürk, s. 236; Serozan/Engin, s. 357; Gömeç, s. 45; Antalya, s. 244; Ercoşkun-Şenol, s. 122; Kocayusufpaşaoğlu, s. 281; Tuhân-Boz, s. 804; Eren/Yücer-Aktürk, s. 154; Lüdi, s. 239; Druey, s. 148; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 17; Yıldırım, s. 99; Hrubesch-Millauer, CHK, ZGB Art. 482 N. 10.

dırmaya bağlı olduğu halleri (örneğin belirli mal vasiyeti kazandırması leh-darına veya atanmış mirasçı olan kimseye yükleme yapıldığı durumları) esas almakta ve bundan yola çıkarak sebepsiz zenginleşme hükümlerine atıf yapmaktadır. Düzenlemeye göre, yükümlünün sorumlu olduğu bir durum nedeniyle yüklemenin yerine getirilmesi imkânsız hale gelirse, yükümlüye yapılan kazandırmadan doğrudan fayda sağlayacak kişi, sebepsiz zenginleşmenin iadesine ilişkin hükümler uyarınca *-yükümlülüğün yerine getirilmesi için kullanılması gerektiği ölçüde-* yükümlüden bunun iadesini talep edebilir. Düzenlemenin ikinci paragrafı, bizzat yükümlü tarafından yerine getirilmesi gereken bir yüklemenin söz konusu olduğu ve fakat yükümlünün bundan kaçındığı haller bakımından da hükmün uygulanacağını ifade etmektedir. Örneğin, bir çocuğundan başka kimsesi olmayan ve ünlü bir hikâyeye yazarı olan mirasbırakan (M)'nin, ressam olan dostu (A)'ya hikâyelerini resim olarak çizmesi ve bunu sergilemesi yüklemesiyle birlikte Sarıyer'deki evini vasiyet ettiğini varsayalım. Bu durumda (A)'nın resimleri yapmaması ihtimalinde BGB § 2196 hükmüne göre (M)'nin çocuğu, (A)'dan kendisine yapılmış kazandırma olan Sarıyer'deki evin sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre iadesini talep edebilecektir.

Türk Hukuku açısından söz konusu örneğe bakıldığında ise, her ilgilinin TMK m. 515'e göre (A)'ya tenfiz davası açabileceğini ve bunun sonucunda (A)'nın resimleri yapmaya mahkûm edilmesine karar verilebileceğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte (A)'nın ilama rağmen resimleri yapmaması durumunda bir tazminat imkânı olamayacak ve ancak İİK m. 30 atfıyla İİK m. 343'e göre cezalandırılabilmesi söz konusu olacaktır. Bu durumda mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda eklediği yüklemeye ulaşmak istediği amaca ulaşamaması ve son dileğinin yerine getirilmemesi söz konusu olduğundan kanunda bir boşluk olduğu kabul edilmelidir. Alman Medeni Kanunu'na bakıldığında sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanacağını açık hükümle düzenlenerek kanaatimizce bir anlamda yüklemenin yerine getirilmemesi halinde tazminat imkânı bulunmaması telafi edilmekte ve bir ölçüde yükleme yükümlüsüne yüklemeyi yerine getirmesi yönünde bir itici güç sağlanmaktadır. Türk hukukunda yüklemenin yerine getirilmesini sağlama bakımından var olan bu boşluğa TMK m. 1 kapsamında yapılabilecek boşluk doldurma faaliyeti kapsamında sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı tartışılması gereken bir husustur. Bu kapsamda TBK m. 295 b. 3 hükmü yüklemeli bağışlamalar bakımından haklı bir sebep olmaksızın yüklemenin yerine getirilmemesi halinde bağışlayanın, elden yaptığı bağışlamayı veya yerine getirdiği bağışlama sözünü geri alabileceğini ve bağışlanandan *"istem tarihindeki zenginleşmesi ölçüsünde bağışlama konu-*

sunun geri verilmesini isteyebileceğini” düzenlemiştir. Dolayısıyla ölüme bağlı tasarruflarda yüklemenin yerine getirilmemesi durumunda yükleme yükümlüsü bakımından sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanması bakımından bu hükme bir kıyasın mümkün olup olmayacağı da ele alınmalıdır.

Öncelikle yüklemeli bağışlama ile ölüme bağlı tasarruflarda bağışlama arasında bazı farklar bulunmaktadır. Esasında miras hukukunda öngörülen yükleme ve TBK m. 291’de öngörülen yüklemenin ortak yanı yalnızca ivazsız kazandırmalar bakımından söz konusu olmalarıdır¹¹³. Sağlararası bir işlem olan bağışlama sözleşmesi bakımından yükleme, bağışlayanın sağlığında hüküm ve sonuçlarını doğururken; ölüme bağlı tasarruflarda yükleme mirasbırakanın ölümünden sonra hüküm ve sonuçlarını doğurmaktadır. Bu sebeple de yüklemeli bağışlamada yüklemenin yerine getirilmesi isteminin yalnızca bağışlayana *-ve eğer yükleme kamu yararına ise bağışlayanın ölümünden sonra ilgili kamu kurumuna-* ait olduğu düzenlenmişken, ölüme bağlı tasarruflarda her ilgili yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilmektedir¹¹⁴. Ölüme bağlı tasarruflarda yükleme söz konusu olduğunda ise, kanun koyucu tarafından yükleme lehdarına bir alacak hakkı tanınmamış olup her ilgiliye yalnızca tenfiz isteme imkânı verilmiştir. Öte yandan bağışlayanın bağışlanana belli bir şekilde davranma ödevi yüklediği yüklemeli bağışlama bakımından, bağışlayan *-tıpkı ölüme bağlı tasarruflarda yükleme öngören mirasbırakan gibi-* yaptığı kazandırmayla birlikte yükleme yükümlüsünün belirli bir işi yapması veya yapmaktan kaçınmasını sağlamak niyetinde ol-

¹¹³ Akıntürk, s. 232; Yıldırım, s. 41; Bilgetekin, s. 74.

¹¹⁴ Bununla birlikte öğretide ve Yargıtay kararlarında bağışta bulunanın ölümü halinde, onun mirasçılarının da yüklemenin yerine getirilmesini isteyebilecekleri ifade edilmektedir. **Olgaç**, Senai, Bağışlama, İstanbul Akgün Matbaası, İstanbul 1966, s. 232; **Kutluay**, Ezgi, Bağışlama Sözleşmeleri, Turhan Kitabevi, Ankara 2016, s. 116; **Tandoğan**, Haluk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. I/1, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008, s. 366; **Zevkililer**, Aydın/**Gökyayla**, Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 19. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2019, s. 175; **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019, s. 293. Bkz. YHGK E. 1969/7-1241 K. 1973/715 T. 19.09.1973, (www.legeshukuk.com, Erişim Tarihi: 03.06.2023). Ayrıca doktrinde bir görüşe göre yükleme tam üçüncü şahıs lehine ise, bağışlayan ve bu kimsenin yüklemenin ifasını talep edebileceği, zira burada üçüncü şahsın bir “alacak hakkına” sahip olduğu ifade edilmekle birlikte bu husus tartışmalıdır. Bkz. **Olgaç**, s. 232; **Uygur**, Turgut, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, C. II, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 1668. Diğer bir görüş ise, tam üçüncü kişi lehine sözleşmede zaten bir alacak hakkı bulunduğu ve alacak hakkının karşısında yükleme değil edim olduğundan bahisle bu görüşe karşı çıkmaktadır. Bkz. **Kutluay**, s. 117. Bağışlama sözleşmesi kapsamında yapılan bu tartışmalara, çalışmamızın konusunu ve kapsamını aşması nedeniyle daha fazla girilmemiştir.

maktadır. Hatta çoğu kez yüklemenin yerine getirilmesi *-mirasbırakan açısından olduğu gibi-* bağışlayanına doğrudan bir yarar sağlamamaktadır¹¹⁵.

Gerek yüklemeli bağışlamanın gerekse ölüme bağlı tasarruflarda yüklemenin birbirine benzeyen ve farklılaşan yönleri bulunduğundan kimi hal-lerde yüklemeli bağışlamalar için düzenlenen hükümlerin, ölüme bağlı tasarruflarda yüklemeler için bünyesine uygun düşmesi şartıyla kıyas yoluyla uygulanabilmesi mümkündür. Bununla birlikte yüklemeli bağışlamalarda yüklemenin yerine getirilmemesi halinde bağışlanan bakımından sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanacağını öngören TBK m. 295 b. 3 hükmü, ölüme bağlı tasarrufların kendine has özelliklerine uymamaktadır.

Kanaatimizce sebepsiz zenginleşme hükümlerinin ölüme bağlı tasarruflarda yüklemelerin bünyesine uygun düştüğünü söylemek pek mümkün görünmemektedir. Zira öncelikle TBK m. 77 vd. hükümlerine göre sebepsiz zenginleşme için *“haklı bir sebep olmaksızın bir başkasının malvarlığından veya emeğinden zenginleşme”* nin söz konusu olması gereklidir. Yüklemenin bir kazandırmaya bağlı olarak yapıldığı durumlarda o kazandırmanın konusunun artık yükümlünün malvarlığına girdiği kabul edilebilirse de bunun *“haklı bir sebep olmaksızın kazanılmış bir zenginleşme”* olduğunu söylemek kanaatimizce isabetli görünmemektedir. Zira kazandırmanın sebebi bir ölüme bağlı tasarruftur ve yükleme yerine getirilmemiş olsa da yüklemenin geçerliliği olmasa da yapılan kazandırma geçerlidir¹¹⁶. Yüklemenin yerine getirilmemiş olması bu kazandırmayı sebepsiz zenginleşmeye yol açacak haksız bir kazandırma haline getirmez. TBK m. 295 f. 3 hükmünde yüklemenin haklı sebep olmaksızın yerine getirilmemesi halinde yapılan bağışlamanın sebepsiz zenginleşme ile geri alınabileceği düzenlenmekle beraber, miras hukuku bağlamında yüklemenin ifa edilmemesi ölüme bağlı tasarrufun kendisine etki edecek ağırlıkta düzenlenmemiştir ve bu etki ancak ölüme bağlı tasarrufun *-yüklemeye değil-* koşula bağlanması ile sağlanabilir¹¹⁷.

Sebepsiz zenginleşme hükümlerinin yüklemeler bakımından uygulanıp uygulanamayacağını değerlendiren Gürsoy’a göre¹¹⁸ de ölüme bağlı tasar-

¹¹⁵ Kutluay, s. 58;

¹¹⁶ Yükleme ile koşulu birbirinden ayıran en temel nokta da budur. Her şeyden önce koşula bağlanmış bir ölüme bağlı tasarrufun geçerliliği bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmesinine bağlıdır. Oysa yüklemenin, eklendiği hukuki işlemin geçerliliğine hiçbir etkisi yoktur. Yükleme yerine getirilmese veya yükleme geçersiz olsa bile ölüme bağlı tasarruf ve kazandırma geçerli olacaktır. Bkz. Tuhun-Boz, s. 806; Akıntürk, s. 242; Gürsoy, Kısım I, s. 499; Druey, s. 149; s. 149; Staehelin, Basler Kommentar, ZGB Art 482 N. 1; Kocayusufpaşaoğlu, sç 282; Gömeç, s. 48; Akıntürk, s. 241.

¹¹⁷ Bilgetekin, s. 74.

¹¹⁸ Gürsoy, Kısım I, s. 539.

rufla yapılan kazandırmanın sebepsiz olduğu söylenemez. Öte yandan yazara göre, sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanabilmesi için malvarlıksal artışın fakirleşen davalının malvarlığı aleyhine olması gerekirken, burada davacıların kendi malvarlıkları aleyhine olduğu söylenemez. Olsa olsa tereke aleyhine bir kazandırma olduğu kabul edilse dahi, bütün tereke mensuplarının birlikte sebepsiz zenginleşme davası açmaları gerekir ki yazar bunun açık hüküm olmaksızın yapılamayacağını ifade etmektedir. Öte yandan yazarın da isabetle belirttiği üzere sebepsiz zenginleşme için her şeyden önce mutlaka bir “zenginleşme” gerekmektedir¹¹⁹. Oysa daha önce de ifade ettiğimiz üzere, her yüklem bir kazandırmaya bağlı olmak zorunda değildir¹²⁰. Örneğin mirasbırakanın cenaze törenine ilişkin isteklerini içeren veya evcil hayvanına bakılmasına yönelik yüklemeler bu türden olup sebepsiz zenginleşmeye konu edilemeyecektir. Açık düzenleme öngören Alman hukuku açısından dahi durum böyle olup yüklemeye tam bir aynen ifa davası tanınmış değildir.

Hal böyleyken kanaatimizce Türk Hukuku açısından yürürlükteki kuralara bakıldığında yüklemenin bizzat yükümlü tarafından gerçekleştirilmesi gereken bir iş olup tenfiz davası mahkûmiyet kararına rağmen yükümlünün bunu yerine getirmekten kaçınması durumu için uygulanabilecek tek yaptırım İİK m. 30 atfıyla İİK m. 343 hafif hapis cezasıdır. Bunun dışında yükümlüyü bir aynen ifa yerine tazminat talebiyle karşı karşıya bırakabilmek mümkün değildir. Zira yüklem TMK m. 515’de düzenlendiği hukuki niteliği diğer ölüme bağlı tasarruflardan farklıdır. Serozan’ın ifadesiyle “*basit bir dilekten fazlası*”dır¹²¹ ama lehdarına tazminat talep etme imkânı içeren bir alacak hakkı tanıyan belirli mal vasiyetinden de bağlı olduğu kazandırmayı kendisiyle beraber geçersiz kılacak güçte koşuldan da aşağıdadır. Dolayısıyla gerçekleşmesini istediği amacının güçlü bir yaptırma tabi olmasını, lehdarına alacak hakkı vermesini isteyen mirasbırakanın bunu bir yüklem olarak değil, yerine göre koşul, yerine göre belirli mal vasiyeti olarak öngörmesi kanaatimizce daha uygun olacaktır. Nitekim ölüme bağlı tasarrufun yorumlanmasından mirasbırakanın iradesinin bu yönde olduğu sonucu çıkarılabiliyor ise, ortada bir yüklemenin olmadığı kabul edilmelidir.

¹¹⁹ **Oğuzman**, Kemal/**Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2, 15. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2020, s. 324; **Tercier**, Pierre/**Pichonnaz**, Pascal/**Develioğlu**, H. Murat: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, On iki Levha Yayınları, İstanbul 2016, s. 561; **Sezgin**, Sedat: Roma Hukukunda *Condictio Causa Data Causa Non Secuta* ve Türk Hukukuna Etkileri, Yetkin Yayınları, Ankara 2022, s. 31.

¹²⁰ Bağımsız yüklem olarak ifade edilen bu yüklem türüne ilişkin açıklamalarımız için bkz. I, B, 3, a.

¹²¹ **Serozan/Engin**, s. 359.

Son arzusunun yerine getirilmesini garanti altına almak isteyen mirasbırakanın kanaatimizce yükleme öngörmek yerine, bu dileğini şüpheye yer bırakmayacak biçimde koşula bağlaması daha uygun olacaktır. Yapacağı kazandırmaya bağlayacağı bir koşulla bu dileğinin yerine getirilmesini sağlama alması mümkündür. Zira daha önce de ifade etmiş olduğumuz üzere geciktirici koşul gerçekleştirilmeksizin kazandırma lehdarının ölüme bağlı tasarrufla kendisine yapılan kazandırmayı elde etmesi mümkün olmayacaktır. Benzer şekilde bozucu koşula bağlanmış bir kazandırmada da bozucu koşulu gerçekleştirmesi halinde ölüme bağlı tasarrufun doğmuş sonuçları ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla örneğin mirasbırakanın kirasının belli bir kısmıyla burs verilmesi koşuluyla evini yeğenine bırakması halinde, yeğenin evi kazanabilmesi burs vermesine bağlı olacağından mirasbırakanın öğrencilere yardım etme yönündeki son dileğinin bir anlamda güvence altına alındığını söylemek mümkün olacaktır.

SONUÇ

Ölüme bağlı tasarruf özgürlüğü, kişilerin yalnızca mülkiyetleri üzerinde ölüm sonrasına etkili işlemler yapmasına yaramaz, aynı zamanda ölüm sonrası süreçte de ulaşmak istedikleri amaçları gerçekleştirmelerine aracılık eder. Maddi anlamda ölüme bağlı tasarruflardan biri olan yükleme, kişilerin ölüm sonrası isteklerine ulaşma araçlarından birini oluşturur.

Yüklemeye mirasbırakan, ölümünden sonra ulaşmak istediği amacını veya yapılmasını istediği son dileğini, tasarrufunda belirlediği kişiye bir edada bulunma mecburiyeti olarak yüklemektedir. Örneğin, hayatının bir eser olarak kaleme alınması, evcil hayvanına bakılması veya evlerinin kira gelirlerinin dörtte birinin öğrencilere burs verilmesi vb. dilekler böyledir. Örneklerden görüleceği üzere yükleme bir kazandırmaya bağlı olabileceği gibi, kazandırmadan bağımsız bir edimin yüklemeye konu olması da mümkündür. Gerek Türk Medeni Kanunu gerekse İsviçre Medeni Kanunu'nda yüklemeye yalnızca bir maddede yer verilmiş olup (TMK m. 515, ZGB Art. 482) nelerin yükleme konusu yapılabileceğini düzenlememiştir. Kişinin hayattayken taahhüt edebileceği her şey, bu kapsamda para, mal, iş görme kısacası her türlü verme, yapma ve yapmama edimi *-hukuka veya ahlaka aykırı, anlamsız, başkalarını rahatsız edici nitelikte olmadığı sürece-* yüklemeye konu edilebilir.

Gerçek anlamda bir alacak hakkı sağlamayan, mirasbırakanın ölüme bağlı son dileklerini gerçekleştirmesi için belirlediği kişileri deyim yerindeyse görevlendirmesiyle oluşan yüklemeleri, özellikle ivazsız bir kazandırmaya eklendiği durumlarda diğer ölüme bağlı tasarruflardan *-özellikle koşul*

ve belirli mal vasiyetinden- ayırt etmek kolay değildir. Koşul ve yükleme arasındaki en temel fark, koşula bağlanmış ölüme bağlı tasarrufların geçerliliğinin bu koşulun gerçekleşip gerçekleşmemesine bağlıyken yüklemenin bağlı olduğu kazandırmanın geçerliliğini etkilememesidir. Bununla birlikte koşul ve yüklemeyi birbirinden ayırmada kullanılan farklı kriterlerin tamamı her iki ölüme bağlı tasarrufun hukuksal neticelerine ilişkindir. Bu nedenle doğru bir nitelendirmenin yapılabilmesi ölüme bağlı tasarrufun yorumu ile mümkündür. Aynı esas belirli mal vasiyeti ve yüklemeyi birbirinden ayırt etmede de geçerlidir. Belirli mal vasiyeti, lehdara komple bir alacak hakkı ve tazminat imkanı sağlayan ve konusu malvarlıksal bir değer kazandırılması olan ölüme bağlı tasarruf türüdür. Burada önemli olan malvarlıksal bir değer kazandırılmasıdır. Mirasbırakanın bir vasiyet kazandırması mı yoksa yükleme mi öngördüğü somut olayda mirasbırakanın amacını tespit ederek belirlenir. Şüpheli durumlarda ölüme bağlı tasarrufla kişiye malvarlıksal bir menfaat sağlanması halinde, mirasbırakanın belirli mal vasiyeti yapmış olduğu kabul edilmelidir.

Her şeyden önce bir amaç etrafında şekillenen yüklemenin temel unsuru, mirasbırakanın ulaşmak istediği bir amacın gerçekleştirilmesine hizmet etmesidir. Ölüme bağlı tasarrufla bir kazandırmada bulunan kimsenin, istediği bir amacının gerçekleştirilmesini, bu kazandırmasına ekleyeceği bir yüklemeye sağlaması mümkündür. Öte yandan yükleme mirasbırakan tarafından kendisine görev yüklenen kimseyi, bir şeyi yapmak, yapmamak veya vermekle yükümlü kılıyor ise de, bunun yerine getirilmesinden fayda sağlayacak kimseler *-yükleme lehdarı-* mevcutsa bu kimselerin hukuken bir “alacak hakkı” yoktur. Onların yalnızca bu yüklemenin yerine getirilmesini talep ve dava etme hakları (*yüklemenin tenfizi davası*) mevcuttur (TMK m. 515). Hatta bu talep imkânı sadece yükleme lehdarına mahsus olmayıp, TMK m. 515 kapsamında “*her ilgiliye*” bahşedilmiştir. Bu kapsamda yüklemenin yerine getirilmesini, yalnızca mirasçılar ya da yükleme lehdarları değil, örneğin mirasbırakanın tanıdık çevresinden bir kimse de isteyebilecektir. Bununla birlikte ifanın gerçekleşmesinde dolaylı olarak menfaat sahibi herkese dava imkânı tanınmaktan ziyade, mirasbırakan tarafından öngörülen amaçla ilişkili bir menfaati bulunanlara dava açma hakkı tanınması gerekir.

Yükleme yükümlüsünün kim olduğuna ilişkin olarak mirasbırakanın bir belirleme yapmadığı veya yorum yoluyla tespit edilemediği hallerde TMK m. 600/1 hükmünü kıyasen uygulayıp bütün mirasçıları yüklemenin yükümlüsü varsaymak yerine, yüklemenin bağlı olduğu kazandırmanın lehdarını yükümlü olarak kabul etmek, nimetten faydalanın külfetine de katlanacağı düşüncesi gereği daha isabetli bir yorum olacaktır. Bununla beraber yükle-

menin bağlı olduğu herhangi bir kazandırmanın bulunmaması durumunda (bağımsız yükleme söz konusu ise) o zaman TMK m. 600/1 kıyasen uygulanarak tüm mirasçılardan yüklemeyi yerine getirmekle yükümlü olduklarının kabul edilmesiyle söz konusu boşluğun doldurulmasının yerinde olacağı söylenmelidir.

Öte yandan mirasbırakanın mirasçısı olmayan hatta hiç tanımadığı bir kimseyi, herhangi bir kazandırmanın lehdarı yapmaksızın, salt bir dileğini gerçekleştirmek üzere yükleme yükümlüsü olarak belirleyemeyeceğini ifade etmek gereklidir. Bu anlamda yükleme lehdarının yalnızca mirasbırakanın kanuni mirasçıları olabileceği yönündeki görüşe katılmayı uygun buluyoruz. Zira mirasbırakanın sadece görev yüklediği kişinin kendisine yabancı biri olması durumunda, herhangi bir kazandırmada bulunmamasına rağmen ona bir görev yükleyebilmesinin, hiçbir nimet-külfet dengesinin olmadığı ve hiçbir mantıklı temele dayanmayan bu ilişki açısından kabul edilmemesi gerekmektedir.

Yüklemenin tenfizi için açılacak bu sui generis dava talebinin hangi ana kadar ileri sürülebileceğine ilişkin olarak TMK m. 515’de açık bir düzenleme bulunmamaktadır. TMK m. 515/1 yalnızca yüklemenin tenfizinin, ölüme bağlı tasarrufun “hüküm ve sonuçlarını doğurduğu andan itibaren” talep edilebileceğini düzenlemiş olup bu talebin hangi ana kadar yapılabileceği sorusunu cevaplamamıştır. Doktrinde farklı görüşler ileri sürülmekle beraber bu hususta öncelikle mirasbırakanın iradesi bulunup bulunmadığına bakılmalıdır. Eğer mirasbırakanın iradesiyle yükümlüyü bir süreyle sınırlandırdığı anlaşılıyorsa, üst süre olarak bunun esas alınması gerekir. Mirasbırakanın yüklemenin talep edilebileceği böyle bir süre öngörmemesi durumu tartışmalıdır. Kanaatimizce miras hukuku kapsamındaki ilgili davalar ve bunlar için öngörülmüş zamanaşımı veya hak düşürücü süreler göz önüne bulundurularak 10 yıllık bir üst sürenin kabul edilmesi, kanun koyucunun tercihlerine uygun olacaktır.

Yükleme, her ilgisine tazminat imkanından yoksun sui generis bir yüklemenin tenfizini isteme imkânı tanıdığından yüklemenin yerine getirilmesine ilişkin bir dava açıldıysa, hâkim bu borcun yerine getirilmesi için borçluyu mahkûm edebilmekle birlikte bu hükmün nasıl uygulanacağı icra hukuku tarafından belirlenir. İİK m. 30’da belirtildiği üzere “iş diğer bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden olur ve alacaklı da isterse” masrafı borçluya ait olmak üzere başkasına yaptırma seçeneği söz konusu olamayacaktır. Bu halde İİK m. 30 göndermesiyle yükleme kurumunun mahiyetine uygun düşen tek imkân, yükümlünün İİK m. 343’e göre cezalandırılmasını talep etme imkanı gündeme gelecektir. Bu imkânın kullanılması halinde

borçlu üç aya kadar hafif hapisle cezalandırılabilir ve fakat günün sonunda mirasbırakanın yüklemeye ulaşmak istediği amaca ulaşmaması ve son dileğinin yerine getirilmemesi söz konusu olacaktır. Bu kapsamda kanunda bir boşluk olduğu kabul edilse de bu boşluğun yüklemeli bağışlamalar bakımından TBK m. 295 hükmüne kıyasen doldurulması, kanaatimizce ölüme bağlı tasarruflarda yüklemelerin bünyesine uygun düşmemesi nedeniyle mümkün görülmemektedir. Hal böyleyken Türk Hukuku açısından yürürlükteki kurallara bakıldığında yüklemenin bizzat yükümlü tarafından gerçekleştirilmesi gereken bir iş olup tenfiz davası mahkûmiyet kararına rağmen yükümlünün bunu yerine getirmekten kaçınması durumu için uygulanabilecek tek yaptırım İİK m. 30 atfıyla İİK m. 343 hafif hapis cezasıdır. Son arzusunun yerine getirilmesini garanti altına almak isteyen mirasbırakanın kanaatimizce yüklemeye öngörmek yerine, bu dileğini şüpheye yer bırakmayacak biçimde koşula bağlaması daha uygun bir tercihtir.

BİBLİYOGRAFYA

- Akıntürk**, Turgut: “Şart ve Mükellefiyet Kavramları Üzerine Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 27, S. 3, 1970, s. 219-, -247.
- Antalya**, O. Gökhan: Miras Hukuku Cilt III, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- Arter**, Oliver: “Auflagen und Bedingungen Als Mittel Der Nachlassgestaltung”, Der Schweizer Treuhänder, S. 9, 2011, s. 745-750.
- Ateş**, Derya: “Sözleşmelerde Amaç ve Genel Ahlaka Aykırılık Değerlendirmesi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 71, S. 4, 2022, s. 1619-1652.
- Ayiter**, Nurşin/**Kılıçoğlu**, Ahmet: Miras Hukuku, 3. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara 1993
- Baygın**, Cem: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yorum”, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C. IV, S. 1-2, 2000, s. 567-594.
- Bilgetekin**, Tuğçe: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yükleme ve Özellikle Yüklemenin Sui Generis Niteliğinin Değerlendirilmesi”, Prof. Dr. Feyzi Necmeddin Feyzioğlu'nun Anısına Armağan, Oniki Levha Yayınları, İstanbul 2020.
- Brückner**, Christian/**Weibel** Thomas: Die erbrechtlichen Klagen, 3. Aufl., Schulthess Verlag, Zürich 2012.
- Druvey**, Jean Nicolas: Grundriss des Erbrechts, Stämpfli Verlag, Bern 2002.
- Dural**, Mustafa: Miras Sözleşmeleri, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980.
- Dural**, Mustafa/**Öz**, Turgut: Türk Özel Hukuku Cilt IV Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015.
- Ercoskun-Şenol**, Kübra: Ölüme Bağlı Tasarruflar ve Özellikle Bu Tasarruflardaki Koşullar ve Yükleme, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi 2011).
- Eren**, Fikret/**Yücer-Aktürk**, İpek: Miras Hukuku, 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Eren**, Fikret: Türk Medeni Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarrufların İptali Davası, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara 1966.
- Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2019 (Eren, Borçlar Özel).

- Ergüne**, Mehmet Serkan: Vasiyetnamenin Yorumu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Escher**, Arnold: Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch (Zürcher Kommentar) Bd. III, Das Erbrecht, 1. Abt., Die Erben (Art. 457-536), neu bearbeitet von Arnold Escher, 3. Aufl., Schulthess Verlag, Zürich 1959.
- Gömeç**, Müjgan: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Koşul ve Yüklemeler”, Kırkkale Hukuk Mecmuası, C. 1, S. 1, 2021, s. 31-53.
- Gürsoy**, Kemal Tahir: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler-Kısım I”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 1, 1953, s. 457-541 (Gürsoy, Kısım I).
- Gürsoy**, Kemal Tahir: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler-Kısım II”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 22, S. 1-2, 1954, s. 371-477 (Gürsoy, Kısım II).
- Hrubesch-Millauer**, Stephanie: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht (CHK), Erbrecht, ZGB 457-640, (herausgeber: Breitschmid, Peter/Jungo, Alexandra), 3. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich-Basel-Genf 2016.
- İmre**, Zahit/ **Erman**, Hasan: Miras Hukuku, 13. Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2017.
- İmre**, Zahit: “Ölüme Bağlı Tasarrufların Ahlaka Aykırılık Sebebiyle İptali Konusunda İsviçre Mahkeme İçtihatlarında Görülen Gelişme ve Temayüller”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi C. 1, S. 1, 1967, s. 138-148.
- İnan**, Ali Naim/**Ertas**, Şeref/**Albaş**, Hakan: Miras Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2022.
- Kaşak**, Fahri Erdem: “Roma Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak Türk Hukukunda Şart (Koşul, Condicio)”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 2019, s. 548-562.
- Kırkbeşoğlu**, Nagehan: “Ölüme Bağlı Tasarrufların Yorumu”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 4, 2019, s. 197-225.
- Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi İstanbul 1987.
- Kurt**, Leyla Müjde: Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık (TBK m. 136), Yetkin Yayınevi, İstanbul 2016.
- Kutluay**, Ezgi: Bağışlama Sözleşmeleri, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.

- Lüdi**, Michael: Auflagen und Bedingungen in Verfügungen von Todes wegen unter Berücksichtigung des deutschen Rechts, Schulthess Verlag, Zürich 2016.
- Olgaç**, Senai: Bağışlama, İstanbul Akgün Matbaası, İstanbul 1966.
- Oğuzman**, M. Kemal: Miras Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 1995.
- Öztan**, Bilge: Miras Hukuku, 12. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- Pulaşlı**, Hasan: Şarta Bağlı İşlemler ve Hukuki Sonuçları, Dayınlarlı Hukuk Yayınları, Ankara 1989.
- Sarıkaya**, Murat: “Türk Medeni Kanunu'na Göre Vakıflarda Amacın Değiştirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2, 2021, s. 602-619.
- Serozan**, Rona/**Engin**, Baki İlkay: Miras Hukuku ve Uygulama Çalışmaları 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2021.
- Sezgin**, Sedat: Roma Hukukunda Condictio Causa Data Causa Non Secuta ve Türk Hukukuna Etkileri, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.
- Sirmen**, Lale: Türk Özel Hukukunda Şart, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1992.
- Spiro**, Karl: Die Begrenzung privater Rechte durch Verjährungs-, Verwirkungs- und Fatafristen, Band I, Die Verjährung der Forderung, Stämpfli Verlag, Bern 1975.
- Stahelin**, Daniel: Basler Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Zivilgesetzbuch II (Art. 457-977 ZGB/ Art. 1-61 SchlT ZGB) (Herausgeber: Heinrich Honsell, Nedim Peter Vogt and Thomas Geiser) 3. Aufl., Helbing & Lichtenhahn Basel 2007.
- Studhalter**, Philipp: Orell Füssli Kommentar: ZGB Kommentar Schweizerisches Zivilgesetzbuch, (ed. Jolanta Kren Kostkiewicz, Stephan Wolf, Marc Amstutz ve Roland Fankhauser), 4. Aufl., Orell Füssli Verlag, Zurich 2021.
- Şener**, Ersat: Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerhi, Seçkin Kitabevi, Ankara 1988.
- Tandoğan**, Haluk, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. I/1, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2008.
- Taşatan**, Caner: “Vasiyetname Lehine Yorum İlkesi ve Bu İlkenin Türk Medeni Kanunu'na Yansımaları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 1, 2021, s. 571-605.

Tuhan-Boz, Reyhan: “Ölüme Bağlı Tasarruflarda Yüklemenin Yerine Getirilmesi Talebinin İleri Sürülebileceği Süre”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Dergisi C. 4, S. 2, 2022, s. 798-822.

Türkmen, Ahmet: Bağışlamanın Geri Alınması, Adalet Yayınevi, Ankara 2019.

Uffer-Tobler, Beatrice: Die erbrechtliche Auflage (Dissertation Universität Zürich), Stämpfli Verlag, Bern 1982.

Weimar, Peter: Berner Kommentar zum schweizerischen Zivilrecht, Das Erbrecht, 1. Abteilung (Art. 457-536 ZGB), (Herausgeber: Heinrich Honsell and Peter Walter), Stämpfli Verlag, Bern 2009.

Yıldırım, Abdülkerim: Türk Hukukunda Ölüme Bağlı Tasarruflarda Şart ve Mükellefiyetler, Turhan Kitabevi, Ankara 2004.

Zevkliler, Aydın/**Gökyayla**, Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 19. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2019.